TORE

KASIM : 1979
SAYI : 102

TÖRE
AYLIK FİKİR ve SANAT DERGİSİ

HÜSEYİN MÜMTAZ
Bir Kasım Daha
Ama Çocukluğumuzdaki Gibi Değil 2

AYIN ANKETİ
Atatürk Hakkında 8

PROF. DR. EROL GÜNGÖR
Tanzimat Üzerine Bir Kaç Not 11

KÜÇÜK OZAN — KÜRŞAD
Türkiyem 16

GARİPKAFKASLI
Azerbaycan Notları 17

DR. YILMAZ NEVRUZ
Karaçay El Yazması Bir Mecmua Ve Yusuf Haçır'ın Dinî Manzumeleri 20

H. RIDVAN ÇONGUR
Zaman 29

EMİNE IŞINSU
Kavaklar ve Salkım Söğütler 30

M. HALİSTİN KUKUL
Kültür ve Dil 32

M. ÇAĞATAY ÖZDEMİR
Ak Tolgalı Beylerbeyi Nerede? 34

SEYYAH.I FAKİR EVLİYA ÇELEBİ
Şair Serserî'nin Agop Efendiye Mersiyesi 38

YAĞMUR TUNALI
Dağlarda Bir Yağmur Sonrası 40

GENÇ KALEMLER 43, 44
ARİF BAĞCIOĞLU
ESRA GÜNEŞ
CELÂL HASTAN

TÖRE'NİN KİTAPLIĞI 45

Töre, T. C. Millî Eğitim Bakanlığı'nca Tebliğler Dergisi'nin 8 Kasım 1976 târih ve 1906 numaralı sayısının 408. sayfasında tavsiye edilmiştir.

●

Her türlü haberleşme adresi :
PK. 211, Kızılay - ANKARA

●

Abone şartları :
Yurt içi altı aylık : 90 TL.
Yurt içi yıllık : 180 TL.
Yurt dışı yıllık : 360 TL.
Askeri, sivil, öğretmen ve öğrencilere yıllık : 150 TL

●

Yurt içi havâleler 71978 numaralı posta çek'ne; yurt dışı havâleler Türkiye İş Bankası, Ankara Gaziosmanpaşa Şubesi 72 numaralı hesaba yapılmalıdır.

●

Kurucusu :
HALİDE NUSRET ZORLUTUNA

●

Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü :
EMİNE IŞINSU ÖKSÜZ

●

Basıldığı yer :
BİMAŞ Matbaacılık Ltd. Şti.
Tel : 29 24 08 - ANKARA

●

İlân Şartları :
Tam sayfa : 5.000 TL.
Yarım sayfa : 3.000 TL.
1/4 sayfa : 1.500 TL.

●

Her hakkı mahfuzdur. TÖRE'de yayımlanan yazılar, TÖRE Dergisi'nden yazılı izin alınmadıkça hiçbir surette iktibas edilemez.

BİR KASIM DAHA

AMA ÇOCUKLUĞUMUZDAKİ GİBİ DEĞİL...

Atatürk, Türk tarihinde bir «milâlt» değildir.

Atatürk beşbin sene önce Tanrı dağlarında başlayıp, şimdilerde Anadolu da devam etmekte olan bir tarih şuurunun 1920 lerdeki ifadesidir. Bilge Kağan'ın Orhun Kitâbelerinin asrımıza «Ne Mutlu Türk'üm Diyene» şeklinde akseden sedâsıdır.

Ve bir çok tarifler içinden Sadri Maksûdi Arsal'ın «bugünkü Milliyetçi, millî haysiyet, millî hükümranlık, menfaat hususlarında son derece ti-

HÜSEYİN MÜMTAZ

tiz olmakla beraber, şovinizmden uzak, rasyonel, şuurlu, uyanık bir millî hisle dolu olan insandır.»(1) şeklindeki tarifini seçersek, Atatürk bir milliyetçidir. Üstelik adı ATATÜRK olduğuna göre TÜRK milliyetçisidir.

Tabiîdir ki Türk milliyetçiliği Atatürk'ten önce de vardı. Vardı ki Mustafa Kemal bu ideal ile beslenip büyüyerek gelişmiş, Atatürk olmuştur. Atatürk, beşbin senelik bir Türk kültürü şuurunun sadece bir (tek olmayan) sentezidir.

«Benden önce konuşan arkadaşlarımızdan biri bana nereden esinlendiğimi sordu. Bu soruya kısa bir karşılık vermiş olmak için diyebilirim ki biz bugünkü uyanıklığımızı düne, geçmişe borçluyuz. Babalarımızın, analarımızın, yetiştiricilerimizin ruhlarımızda ve kafalarımızda verimli etkileri vardır.» (*)

x x

Evet, televizyon aydınlarımızın, dünyayı belli gazete yahut bir haftalık derginin müsaade ettiği açıdan görebilenlerin, Haziran 77 seçimlerinde sosyal demokrat bir oy patlamasına (!) hazırlık olarak oy kullanabilmek için tatilini yarıda kesip Kıbrıstan Ankara'ya, Ankara'dan Trakyaya iki günlüğüne ailece taşınanların, aile toplantılarında sosyalistlik üzerine iki kelime edebilince çağdaş(!) olmayı marifet sayanların, veya büyük şehirlerimizdeki bol boyalı konkenofil bayanlarımızın kabul edemiyeceklerini bile bile tekrar ediyoruz. Atatürk bir Türk milliyetçisidir.

Belirttiğimiz tiplerin tam aksi insanlar da vardır. (Ki Ayhan Tuğcugil bunlara «siyâsi ümmetçi» der (2) Onlar da Atatürk'ü dinsizlikle hattâ deccallıkla suçlarlar. Onların da hoşuna gitmeyecek ama Atatürk aynı zamanda ümmetçidir de.

«Bize Milliyetçi derler, ama biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle işbirliği yapacak bütün milletlere saygı duyarız. Onların milliyetçi görüşlerini gerekçeleriyle tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz başka milletlere yukarıdan bakan bencil bir inanç değildir. Hele biz islâm olduğumuz için bu dinin görüşüne uyarak, bir de ümmetçiyizdir. Bu ümmetçilik, milliyetçiliğimizin çizmiş olduğu sınırı sonsuz denilecek kadar genişletmeye elverişlidir.» (**)

«Ulusumuzdaki güçlü karakter, sarsılmaz arzu, ateşli milliyetçilik...» (***)

«Bu ülke (Adana) tarihte Türktü, bu gün de Türktür ve ilelebet Türk olarak yaşayacaktır. Gerçi bu güzel ülkenin eski zamanlardan beri çok kere yabancıların eline düştüğü oldu. Aslında Türk olan, Turan'dan kopup gelenlerin oturduğu yer olan bu ülkeleri İranîlerin de ele geçirdiği oldu Sonra da onları yenen İskender buraları aldı. Onun ölümüyle yapılan paylaşmada buralar Silifkelilere kaldı.

(*) Atatürk'ün Söylevleri—Ankara 1968—Sayfa 143

(**) Atatürk'ün Söylevleri Sayfa 82

(***) Aynı eser. Sayfa 139

Bir aralık buraya Mısırlıların, Romalıların da yerleştiği oldu. Daha sonra Bizanslılar geldi, onları kovarak yerleşen Araplar da çok oturamadılar. En sonunda Asyanın ortasından kaynayıp gelen Türk boyları buraya geldiler, bu ülkeler böylece asıl ve ilk sahiplerine tekrar kavuşmuş oldular.» (****)

«Türk oldu. Türk budur. Yıldırımdır, kasırgadır, dünyayı aydınlatan güneştir.» (3)

«Temel ilke, Türk Milleti'nin onurlu ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır.» (*****)

Bir diğer konu daha var.. Türk, binlerce senelik tarihi boyunca çok sıkışık durumlarda kalmış, ve bu sıkışık durumlardan, çeşitli şekillerde kurtulmuştur. Enteresan olan o dur ki efsaneler çağından bu yana sıkışıp kalınan demir dağlardan çıkışın yol göstericisi olan BOZKURT, sonraki kurtuluşlarda da sembol olarak hatırlanmak özelliğini korumuştur.

«Cumhuriyetin ilk yıllarında paralarda, pullarda Bozkurt resimleri vardı. Okul duvarlarında Bozkurt asılı idi. Öğrencilerin kokartlarında Bozkurt bulunuyordu.» (4)

Atatürk'ün acaba kurucusu olduğu Cumhuriyetin ilk yıllarında Bozkurt'un devletin amblemi olarak kullanıldığından haberi mi yoktu yoksa? Ne diyorsunuz? (*** ***)

x x

Şimdiye kadar olan incelememizi Yeni FORUMCULAR tasvib etmiyor. (5)

«Marksistlerin yaptığı gibi, ya da bazı bağnaz medreselilerin baş vurduğu gibi, onun sözlerini, kutsal buyruk gibi karşılayıp, tırnak içine alıp, tartışmayı sonuçlandıracak kesin bir dogma olarak görmedik. Bu tarz taklitçi ve ezberci Atatürkçülüğün gerçek Atatürkçülük olmadığını, yazılarımızla daima göstermeğe çalıştık.»

Gelin öyleyse değiştirelim usulümüzü. Herkesin yaptığı gibi biz de Atatürk'ü yorumlamaya çalışalım. Meselâ bir «Gençliğe Hitâb»ı ele alalım.

Yalnız hemen önce; kısa bir geriye dönüş ile Harb ve işgal hakkında bazı kavramlara bir göz atmak istiyoruz.

Klâsik tarife göre harbin gayesi, milletin refah ve güvenliğini sağlayan millî hedeflere ulaşmaktır.

(****) Aynı eser. Sayfa 108

*****) Söylev TDK—Sayfa 10

(******) Aynı olay son yıllarda bir kere daha tecelli etti. Etrafı denizdenizlerle çevrili bir adada sıkışıp kalan diğer bir Türk topluluğu, Kıbrıs Türkü de kurtuluşunun sembolü olarak yine Bozkurt'u seçmiştir. 1958—74 arasında, yani varolma mücadelesi boyunca Mücahidin şapkasında, kışlaların önünde, yollarmeydanlarda hep Bozkurt vardı. Tarihine karşı bizim kadar nankör edilmek istenen başka millet var mıdır bilmiyorum ama, 1 Ağustos 1976 dan itibaren, Bozkurt yıllarca önce Anadoluda uğradığı haksızlığa yine uğruyor, bulunduğu yerlerden sökülüp atılıyordu.

Ancak bununla millî hedeflere sadece harb hali ile ulaşılacağını söylemek istemiyoruz. Elde başka imkân kalmadığı zaman, mevcut politik bütün yollar denendikten sonra millî hedefe yine de ulaşılamazsa ancak o zaman «politikanın başka yollarla devamı demek olan harb» kaçınılmaz oulr.

Harbi millet yapar. Milletin bütünü içinde harbi doğrudan yapan unsurları tasnife tâbi tutacak olursak, şu dört madde çıkar ortaya:

1. Kültürel güç
2. Ekonomik güç
3. Politik güç
4. Askerî güç (6)

İkinci Dünya Harbinin yarısına kadar olan devre, milletlerin daha çok (tamamen değil) askerî gücü kullandıkları devredir. Bu tarihten itibaren, sıcak harbin (yâni askerî gücün alenen kullanılmasının

a. Dünya kamu oyunda gittikçe artan bir tepki ile karşılanması

b. Mâliyetinin astronomik meblağlara ulaşması yüzünden tatbikinden vazgeçilmiş; fakat yine de var olan millî hedeflere ulaşmak için daha az masraflı, tepki yaratmayan, ve inkârı kolay yolların (soğuk harbin) denenmesi de araştırılması çabaları hızlanmıştır.

Yâni artık dünya üzerinde büyük ölçüde bir sıcak harb olmamakta, bir ülke millî hedefine ulaşmak için askerî gücünü kullanmaktansa, hedef ülkeye politik, kültürel, ekonomik güçleri ile girmeye çalışmaktadır ve üçüncü Dünya harbi şu anda bütün dünya üzerinde bu alanda devam etmektedir.

Konuyu fazla genişletmemek için kültürel ve ekonomik güçleri bir yana bırakarak daha çok «politik güç» üzerinde durmak istiyoruz.

A ülkesi kendine millî refah ve millî güvenlik sağlıyacak millî hedefine ulaşmak için «politik gücünü» nasıl bir «politik işgal gücü» haline dönüştürerek B hedef ülkesine tesir ve B ülkesini nasıl işgal eder?

(İnceleyeceğimiz misalde millî hedef A ülkesi hudutları dışında muhayyel bir B ülkesidir. Millî hedefler her zaman ülke hudutları dışında olmazlar, ülke hudutları içinde de bulunurlar. Millî refah sağlıyan millî hedefler çoğunlukla içerde, millî güvenlik sağlıyan millî hedefler ise çoğunlukla dışardadır. Okuma yazma nisbetinin, hayat seviyesinin yükseltilmesi, en ücra köye öğretmen, doktor, su, elektrik, yol götürülmesi ülke hudutları içinde olup elde edilmeleri halinde millî refah sağlıyan, Kıbrıs adasının tamamının ele geçirilmesi ülke hudutları dışında olup millî güvenlik sağlıyan millî hedeflere birer misâldir.)

A ülkesi, ya kısa süreli bir askerî harekâtla, «askerî» gücünü «kullanarak B ülkesini topla, tankla, tüfekle yâni üniforma ile, yâni bilfiil işgal eder ve kendine müzahir bir kukla hükümet kurarak düşüncesini iktidar yapar, ve çekilir ki çekildikten sonra da kukla hükümetler işgalcinin (ama artık askerî değil, politik) menfaatleri istikametinde icraata devam edeceklerdir, (ikinci dünya harbinden hemen sonra birtakım Avrupa ülkelerini Nazi işgalinden kurtarıp(!) çekilen (!) Sovyetlerin kurduğu

Varşova paktı..) yahut da B ülkesinde kendine müzahir, düşüncesinin esiri bir takım gençler bulur, onlara burs verir çağırır ülkesinde okutur, dönüşte maddî ve manevî her türlü imkânı sağlar ve hatta kanunî boşluklardan istifade ile iktidar yapar. Görüldüğü gibi silâhlı güç kullanılmamış, ters bir kamu oyu oluşturulmamıştır. Sıkışılırsa inkâr bile edilebilir. Çünkü o insanlar ceplerinde ülkelerinin nüfus kâğıdını taşımaktadırlar. Beyinlerinin pasaportunu ise yardımı sağlıyan dış ülke haricinde kimse bilemez. Bu şekilde politik işgal başarılmıştır.

Meselâ...

Anayasa'mıza ve siyasî partiler kanununa göre iktidarda olsun, muhalefette olsun siyasî partiler demokratik düzenin vazgeçilmez unsurlarıdır. Kanundaki şartları yerine getiren üç—beş kişi istedikleri partiyi kurabilirler.

Evet Atatürk Türk tarihinde bir milât değildir ama büyük adamdır. Büyük bir Türk milliyetçisidir. Olacakları yıllar önceden görmüştür.

«Her çağda, her ülkede, her zaman ortaya çıkabildiği gibi, bizde de sinirleri zayıf, anlayışı kıt insanlarla birlikte kişisel geçimini ve mutluluğunu yurdun ve ulusun zararında arayan vatansız alçaklar da vardır.» (7)

İşte bu vatansız alçaklardan biri veya bir kaçı sözü edilebilen şartları biraraya getirirlerse bir parti kurabilirler mi? Kurabilirler. Tabiî olarak asıl amaçlarını belli bir süre için gizleyeceklerdir. Demokratik düzenin boşluklarından istifade ile iktidar bile olabilirler mi? Olabilirler..

İktidar olup, geleceklerini teminat altına aldıktan, hiç gitmeyecekmiş gibi idareye dal budak salıp yerleştikten sonra gizledikleri asıl amaçlarını ortaya koyarak esiri oldukları ideolojinin, etnik gurubun veya sosyal sınıfın gayelerine hizmet etmeye başlayabilirler mi?.. Büyük bir ihtimalle buna da evet dememiz gerekecektir. —Efendim, işler o raddeye gelene kadar memleketin zinde güçleri... diye başlayan birtakım aldatmacalara da kulak asmayın. On sene önce hiç birimiz bir bakanın «Ben Kürdüm» diyeceğini veya başkentin hemen yanında bir yüksek okulun açılışında Enternasyonalin söyleneceğini tahmin edemezdik. Alıştırıldık buna yavaş yavaş. İşler bu hızla giderse bir on sene sonra ne hale geleceğimizi daha nelere alıştırılacağımızı, meselâ bir federasyon teklifi karşısında «niye olmasın?» diye boş gözlerle bakıp, omuz silkerek işimize devam edeceğimizi düşünebiliyor musunuz?

Atatürk, «Gençliğe Hitab»ında önce memleketin her köşesinin «bilfiil» yâni silâhlı kuvvetler kullanılarak işgal edilebileceği bir durumu ortaya koymaktadır:

«Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir.»

Atatürk, bu memleketin her köşesine düşmanın girmesinden daha kötü durumlar olabileceğini de söylemektedir devamla..

«Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memle-

ketin dahilinde iktidara sahip olanlar, (biraz yukarıda söylediği vatansız alçakların iktidar olabileceğini ifade ediyor) gaflet, ve dalâlet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler.»

(Atatürk'ün; idare edenlerin ehliyetsizliği için yaptığı bu sınıflandırmanın yâni 1. gaflet, 2. dalâlet, 3. hıyanet içinde bulunmanın değerlendirmesini ise etrafına bakması tavsiye ile okuyucuya bırakıyoruz.)

Ve devam ediyor Atatürk. «Hatta bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini müstevlilerin siyasi emelleri ile tevhieddebilirler.»

Bizce burada altı çizilecek bölüm «müstevlilerin siyasi emelleri»dir. Müstevli kimdir herşeyden önce?. Ki yukarıda işgalin yalnız silâhlı kuvvetler değil, politik, ekonomik ve kültürel güçlerle de olabileceğini görmüştük. O halde müstevlinin siyasi emeli ne olabilir?.

İdeolojisidir, siyasetidir.

Zaten Clausewitz'e göre harbin hedefi başlatılmasındaki siyasi gayedir. Demek ki Müstevli, bir ülkeyi

1. Etnik
2. Dinî
3. Ekonomik
4. Sosyal
5. Coğrafî mecburiyet

sebeplerinden bir veya birkaçını karşılamak için istilâ eder.

O halde iktidar sahipleri Atatürk'e göre müstevlinin etnik, ekonomik, dini, sosyal ve coğrafi gayelerini, şahsi menfaatleriyle tevhid edebilirler. Veya başka bir deyişle, şahsi menfaat karşılığı müstevliye hizmet edebilirler..

Herhalde düşünmeye değer. Atatürk, buna karşı bulduğu reçeteyi de gene kendisi ifade etmektedir.

«İşte bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen; Türk istiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır.»

Neyle yapacaktır, nasıl yapacaktır bu işi Türk genci?..

Tatlısu komünistlerimize ters gelecek ama, bütün dünya işçilerinin kardeşliğinden alacağı güçle yahut üretim araçlarının mülkiyetinin el değiştirmesi yoluyla değil, **«damarlarında ki asil kanda mevcut»** kudretle yapacaktır.

«EY Türk Gençliği..» dediği gencin damarındaki asil kanın da TÜRK kanı olması lâzım herhalde..

Değil mi beyler?

---

(1) Milliyetçilik Dcygusunun Sosyolojik Esâsları Sadri Maksûdi Arsal—Ötüken Neşriyat—İstanbul 1979—Sayfa 192

(2) Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi—Ayhan Tuğcugil—Töre Devlet Yayınları İstanbul 1978—Sayfa 78

(3) Atatürke atfen Cemal KUTAY

(4) Millet ve Milliyetçilik. Mehmed Niyazi—Ötüken Neşr.—İstanbul 1979 Sayfa 33

(5) Yeni FORUM—Sayı 1—15 Eylül 1979

(6) TÖRE—Sayı 93—Millî Hedefler ve Ulaşma Yolları—Hüseyin Mümtaz

(7) Atatürk'ün Söylevleri—Ank. 1968—Sayfa 4

ATATÜRK HAKKINDA

Kasım ayı münasebetiyle, «Ayın Anketi»ni çeşitli parti ve gruplara mensup gençlerimizin «Atatürk» hakkındaki düşüncelerine ayırdık. Gençlerin çoğunluğu, isimlerinin yayınlanmasını istemediler. Ayrıca bazı sol örgütlere bağlı gençler, fikirlerini belirtmeyi Töre'ye bir hizmet olacağı görüşünü ileri sürerek, bu hizmeti yapmak istemediklerini söylediler.

Cevapları, kuruluşların isimlerinin alfebetik harf sırasına göre yayımlıyoruz...

AYIN ANKETİ

Hacettepe Ünivesitesi, Yaş: 21 (AP)

«Atatürk, Türk Milleti'nin önderidir. Yaptığı kurtuluş savaşı ile pek çok esir milletlere bugün bile önder olmaktadır. Ayrıca yaptığı devrimlerle, yeni bir millet yaratmayı başarmıştır. Ben, Türk Tarihi'ni 1923, Cumhuriyet'in kurulmasıyla başlamış kabul ederim. Atatürk, çok büyük bir adamdı, her bakımdan büyük bir adamdı. Onun izinden gitmek zorundayız.»

Hacettepe Üniversitesi, Yaş: 21 (CHP)

«İlk ezberlediğim şiir, «Doktor doktor kalksana / Atam elden gidiyor / Çaresine Baksana» gibi dizeleri olan bir şeydi. Sonu «Sen kalk da, ben yatam» diye bitiyordu... Sonraları niye ben yatacağım da, o kalkacak? diye düşündüğüm çok oldu. Atatürk kendi koşulları içinde belki yapabileceğinin en iyisini yapmıştı. Bilmiyorum. Bugün biz onun, burjuva düzenine hizmet ettiğini saptamış bulunuyoruz. CHP'nin «altı oku» onun bir yapıtıdır. Fakat artık bu yapıt eskimiştir, yani çağdaş değildir. Atatürk'ü çağdaş bir gözle yeniden değerlendirmenin zorunlu olduğu kanısındayım. Özellikle genç CHP'liler altı ok üzerinde düşümeli, altı oku çağdaşlaştırmalıdırlar. Yaptığı devrimler artık bugün için yeterli değildir. Özellikle gericilerin bugün hortlamış olmaları, bu devrimlerin yetersizliğini açık olarak ortaya koymaktadır. Ayrıca Faşist MHP'nin, Atatürk'ün bazı ilkelerinden kaynaklandığı konusunda düşüncelerim var. Bu dergiye daha fazla açıklama yapmak istemem.»

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Yaş: 24 (Dev—Genç)

«Kemalizim, Türk komprador burjuvası ve büyük toprak ağalarının ideolojisidir. Kurtuluş savaşından önce baş layan, emperyalistlerin Türkiye'yi işgal etmelerine karşı gelişen anti—emperyalist halk mücadelesine önderlik etmiştir. Sömürge, yarı sömürge Türkiye mücadele sonunda yarı sömürge yarı feodal Türkiye'ye dönüşmüştür. Ancak emperyalistlerle ekonomik alanda bağlar koparılmamıştır. (Osmanlı Devleti'nden kalan borçların ödenmesinin koşulu gibi)»

Ankara Üniversitesi, Yaş: 21 (Kurtuluş)

«Emperyalist ülkeler serbest rekabet döneminden sonra sömürülerini sürdürebilmek için dünyayı kendi aralarında paylaşmaya başladılar. Osmanlı İmparatorluğu da pazarlar arasında önemli bir yer tutuyordu. Ve sonuç olarak emperyalistler askerleriyle Anadolu topraklarını işgal ettiler. Artık Türkler için sorun, emperyalistlere karşı verilecek ulusal sorun haline geldi. Özünde devrimci olan Mustafa Kemal, Türk işçi ve köylüsünün başına geçerek Anadolu'yu sömürgecilerden kurtarmağa çalıştı. Anadolu'dan düşmanları attılar, yapmış olduğu devrim, proleterya önderliğinde yapılmadığından Türkiye ekonomisinde ve siyasî hayatında yine dışa bağımlı kalmak zorunda kaldı. Burjuvazi kendi çıkarlarını düşündüğünden halkı daha fazla sömürmek için yine emperyalist ülkelerle iş birliğine gittiler.»

Ankara Yüksek Okul, Yaş: 19 (MHP)

«Atatürk'ü bir Türk büyüğü kabul ediyorum ve her Türk büyüğüne gösterdiğim saygıyı ona da gösteriyorum. Ayrıca Atatürk'ü severim ben. Rahmetli Dündar Taşer Bey'in «Eğer Batı cephesi komutanı Mustafa Kemal olmasaydı, bugün bir Batı Trakya meselesi yerine bir İzmir meselemiz olurdu» cümlesini çok mânâlı bulurum. Onu iyi bir komutan, iyi bir siyasetçi olarak kabul ediyorum. Bir takım hatâları olmamış mıydı?.. Olmuştur muhakkak. Çünkü o da bir insandı. Eğer çevresindekiler ve ondan sonra gelenler Atatrük'ü benimsemiş, onu hakikaten anlamış olsalardı yahut

şahsî çıkar peşinde koşan insanlar veya partiler olmasaydı, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet rejimi bugün aldığı yaraları almaz, gençlik, «Kokuşmuş düzen yıkılmalı» diye bir fikir sahibi olmazdı.»

Ankara Yüksek Okul, Yaş: 22 (MSP)

Atatürk, benim için her hangi bir Türk paşasından farklı değildir bir bakıma. Bir bakıma da yaptığı devrimler, müslüman halka reva gördüğü eziyetler açısından onu bir Türk paşası mertebesinde bile görmem. Atatürk müslüman halkın karşısına, İslâmiyet'in karşısına bir put gibi dikilmiş, onun peygamberleri ve müritleri türemiştir. Kadının bugün bukadar açılıp saçılması, İslâmiyet'e karşı her türlü hareket onun bir eseridir. İktidar olacağız ve elbette onun bu kusurlarını, hakiki çehresini müslüman halkımıza açıklayacağız. Bu kusurları tamir etmek biz MSP'lilerin en tabiî ve ilk vazifesidir.»

Ankara Üniversitesi, Yaş 21, (Ülkücü)

«Bence Atatürk de bir ülkücüydü. Çünkü o Türk Milleti'ni seviyordu, Türk Milleti için çalışmıştı. Bunun dışında bir düşünceyi kabul etmek istemem, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı almış olduğu tavrı elbette doğru bulmuyorum. Ancak onun ve zamanın şartları içinde öyle hareket etmeğe mecburdu diyorum. Ne yazık ki biz Atatürk'ü, zamanını, şartları yeterince tanımıyoruz, bilmiyoruz. Bunun için de yapılacak her türlü değerlendirme, tam sağlıklı olamaz.

Bana kalırsa aşırı Atatürk hayranları da, Atatürk düşmanları da onu hiç tanımamaktadırlar. Tarihimize karşı özel bir merak duymayasaydım, hakkında bilgilerim sadece okul kitaplarında okudukIarımIa kaIsaydı, bugün onun hakkında duygusuz kalabilirdim belki. Fakat tarihimiz içinde Atatürk'ü değerlendirebildiğimi sanıyorum, yine de yetersizdir bildiğim diyorum.»

Ankara Üniversitesi, Yaş: 20 (Tarafsız)

«Hasta Adam» namıyla tanınan Osmanlı İmparatorluğu büyük bir hızla sömürülmekteydi. Kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden saray çevresi buna karşı koymak şöyle dursun sömürücülerle iş birliği halindeydi. En büyük zararı ise halk (özeIIikIe Anadolu halkı) çekiyordu. Halkın toplanıp, eşgüdüm halinde karar vermesi ve karşı koyması için bir önder gerekiyordu. Önder Mustafa Kemal oldu. Ve verilen savaş sonucu bugünkü Türkiye kuruldu.

Kanımca Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı sonunda Türkiye Cumhuriyeti'ni kurulabilmesi için yaptığı çalışmalar ve devrimler, Kurtuluş Savaşı'nda yaptıklarında da önemlidir. Türk kadınına bugünkü yerini (hiç olmazsa bir takım yasalarla) sağlaması da yaptığı önemli şeyler arasındadır. Bir Türk genci olarak, bu güne değin «Büyük Nutuk»u okumamanın ezikliğini duyuyorum. Ve her Türk gencinin de okuması gerektiği kanısındayım.»

100. Sayımızda başlattığımız, (Dün neydik, bugün nereye geldik, niçin? Ve Türk Milleti'nin hayatında «Tanzimat»ın rolü) konulu anketimize, sayın Yılmaz Öztuna cevap vermişlerdi.

Bu sayıda, konu ile ilgili olarak Erol Güngör'ün makalesini yayınlıyoruz.

Sayın Güngör'e teşekkür ederiz.

TÖRE

PROF. DR. EROL GÜNGÖR

TANZİMAT ÜZERİNE BİR KAÇ NOT

Tanzimat hakkındaki hükmü bir anket cevabı çerçevesinde vermek çok güçtür. Anket sorularında da belirtildiği üzere, Tanzimat siyasî, sosyal, iktisadî ve kültürel sahada derin akisler bırakmış bir harekettir. Bunların hepsini ele almak, fayda ve mahzurları üzerinde durmak gerekir. Fakat benim kanaatimce, şu anda Tanzimat konusunda yapılacak asıl iş, onunla ilgili peşin hükümleri ve yanlış kanaatleri silerek meselenin yeniden ve ciddî bir şekilde ele alınmasını sağlamaktır. Zira Türk aydınları bugün esas dokümanlarını okuyup anlamaktan bile mahrum bulundukları bir hareket hakkında son derece rahat ve gelişigüzel hüküm vermeye alışmış bulunmaktadırlar.

Tanzimat bir dönüm noktası mıydı? Eğer Osmanlı İmparatorluğunun Batı medeniyeti dairesine girmeye karar vermesi kasdediliyorsa, bu hususta kesin bir şey söyleyemeyiz. Hakikatte Tanzimat 1839 tarihli Gülhane Hattı Hümayununun okunmasıyla başlatılmakla birlikte, bizim batılılaşmamızın kesin bir çizgi haline gelmesi ondan daha önceye, İkinci Mahmud devrine kadar gider. Tanzimatın hazırlıkları da o devirde yapılmış, hatta modernizm hareketlerine «Tanzimatı Hayriyye» adı bile o zamanda verilmiştir. Belki asıl dönüm noktası olarak Yeniçeriliğin ilgasını almak daha doğru olur, çünkü İkinci Mahmut'un açtığı büyük modernleşme çığırı o hadisenin oluşuna dayanmıştır.

Tanzimat aradan bu kadar zaman geçtikten sonra hala canlı bir münakaşa konusu teşkil ediyor. Bunun sebebi o zaman büyük kesafet kazanan Batılılaşma hareketinin hala devam etmesi ve bir türlü tamamlanamadığı için de her an günün konusu olmasıdır. Belki de Türkiye'nin modernleşmesi henüz başarıya ulaşamadığından olacaktır ki, bu modernleşme cereyanının başındagörülen Tanzimat hareketi hemen her taraftan şiddetli tenkitlere uğramış, başarısızlığını oradan kaynaklandığı iddia edilmiştir. Bu şiddetli tenkitleri yapanların çokları kendi yetişmelerini —iyi veya kötü— Tanzimata borçlu olanlardır. Bu tenkitler arasında bilhassa ikisi üzerinde durmak lazımdır: Birincisi, Tanzimatın Osmanlı İmparatorluğu'nu kendisine yabancı olan bir kültür ve medeniyetin emrine vermesi, böylece Türk millî kültürünün, millî teşkilatının bozulması ve dağılmasına yol açmasıdır. İkincisi ise, Tanzimatın eksik, tereddütlü, uygulamasında büyük aksaklıklar bulunan, böylece başarısız kalan bir Avrupalılaşmayı temsil etmesidir. Bildiğimiz kadarıyla birinci tenkit umumiyetle muhafazakar çevrelerden gelmiş olup, belli bir zümreyi temsil etmez. İkincisi bizim Cumhuriyet inkılapçılarının resmî tezidir. Bunlara bir de son yıllarda çeşitli renk ve meşrepte marksistlerin yaptıkları tenkitleri katmalıyız. Marksistler Tanzimatın esas itibariyle Batı kapitalizminin Türkiyeyi sömürmesini tescil eden bir hareket olduğunu, Batılı emperyalist devletlerin baskısı altında resmen «dikte» edildiğini söylemektedirler. Bu görüş Tanzimatçıları Avrupanın kayıtsız şartsız hayranı ve «adamı» sayan muhafazakarlarımızı da okşamış, Marksizme tamamen karşı olan genç milliyetçiler bile bu hususta onlarla ayni görüşü paylaşır olmuşlardır. İnkılapçıların son kalıntıları da genellikle sosyalist kampa iltihak ettiklerine göre, Tanzimatçılar şu sırada tarihimizin birer «lanetlisi» durumundalar. Türkiye'yi Avrupaya benzeten de onlardır, Avrupaya benzetmeyen de onlar, Avrupaya mukavemet eden de onlar, edemeyen de onlar. Kısacası herkes kendi açısından Tanzimatçıları suçlamakla adeta rahat olmuş bulunuyor.

Ali Kemal 1910'da çıkan bir makalesinde şöyle diyor:

Paris Muahedesinin ibtidadan intihaya ruhu, Devleti Osmaniyenin tamamiyetini, istiklâlini muhafaza etmektir. Bu muvaffakiyat—ı siyasiye bilhassa Âli Paşa gibi büyük bir vezirin büyük büyük himmetleriyle husule geldi. Biz ekseriyetle bu kudemayi vüzeranın edebiyatımızdan, üdebamızdan sade zemaimini işittik. İçimizde Zafernameyi bilmeyen var mıdır? Fakat siyasiyatı hariciyesini, düveli muazzamaya takrirlerini, umuiyetle Avrupaya, Avrupa efkârı umumiyesine nüfuzunu, tesirini tetebbü ve tetkik edince vatanperver bir Osmanlı Âli Paşa'yı Fuad Paşayı tebcil ile, rahmetle yadetmekten geri kalamaz. Hatta, «Ne olurdu, o kâbda bir iki vezirimiz şu sıralarda mevcud olaydı» demeğe kadar varır. Biz Ali Paşanın sade Hükümeti Osmaniyeyi değil, umumiyetle Osmanlıları, Osmanlılığı, hatta İslamı Avrupaya müdafaa tarzında yazılmış, hatta bilhassa kaleminden çık-

mış Fransızca öyle takriri siyasilerini gördük ki, bu eserleri kıymetçe, faidece birkaç Zafernameye değişmeyiz (*)

Bu ifade üzerinde dikkatle durmak zorundayız. Hakikaten daha o tarihlerde, yani bundan yetmiş yıl önce bile, Türk aydınları bu konuları bildiği farzedilen yazarlar tarafından Tanzimatçılara karşı düşmanca tavırlarla beslenmiş bulunuyorlardı. Bugün de çok kimse Tanzimatçıların kendi eserlerini, hatta bizzat Tanzimat ve Islahat Fermanlarını okuyup inceleyecek yerde onlar hakkında şurada—burada söylenmiş olanları aktarmakla yetinmektedirler.

Cumhuriyet aydınının bu konudaki fikri, Cumhuriyet inkılabının gözde şahsiyeti olarak benimsenen Namık Kemal ve arkadaşlarının anlattıklarına dayanır. Yeni Osmanlıların Tanzimatçılarla kavgası bugün bizi hemen hiç ilgilendirmeyen sebeplerden ileri geliyordu; netekim onların hücumları esas itibariyle tezyif ve hakaretle dolu olup pek az fikrî muhtevası vardır. Bunların dışında bize en çok tesir eden, ve belki Cumhuriyetçilerin resmî görüşünün de temelinde yatan fikir Ziya Gökalp'a aittir. Tanzimatı aşırı bir Avrupacılık olarak suçlayan Bugünkü milliyetçilerin aksine, Ziya Gökalp Tanzimatçıların Batı medeniyetini yarım—yamalak alarak memlekette bir sürü ikilliklere yol açtıklarını söylüyordu. Mektebin yanında medrese, Batı hukukunun yanında eski hukuk, Batı müziğinin yanında Doğu müziği vs. ile Tanzimat tam bir karışıklık getirmişti. Bunların yanısıra Ziya Gökap'ın en şiddetli hücumu milliyetçilik noktasında idi. O, Tanzimatçıların Osmanlı ülkesini parçalanmadan koruyabilmek için bir «Osmanlılık» icat ederek Türklüğü ihmal ettiklerini, halbuki bütün gayritürk unsurların millî kültürlerine sarılmalarına karşılık sadece Türklerin Osmanlılık kavramını benimsediklerini söyledi.

Ziya Gökalp—ve onunla birlikte öbür Türkçüler—bu tenkitleri yaptığı zaman imparatorluk gerçekten parçalanmak üzere idi ve artık Türklükten başka kurtarılacak şey kalmamış görünüyordu. Gökalp eğer Reşid ve Âli Paşaların zamanında yazmış olsaydı herhalde Türklerin imparatorluğu dağıtmalarını, her unsura istiklâl vermelerini, kendilerinin de Anadolu'da Batı esasına göre yeni bir devlet kurmalarını istemezdi. Fakat onun bu fikirleri İkinci Meşrutiyetin son yıllarıyla Cumhuriyetin ilk yıllarında geniş bir aydın kitlesi tarafından benimsendi. Hele Batılılaşma konusunda Tanzimatçılardan daha hızlı olan Cumhuriyet inkılapçılarının onu benimsemeleri çok kolaydı. Gerçekten, Cumhuriyetçiler onun bahsettiği ikilikleri (sünaiyet) ortadan kaldırarak bunlardan sadece Batıya ait olanları ayakta bırakmışlardı. Bu arada şunu da söyleyelim ki, Tanzimatçıların bazı ikilikleri bugün bizi hiç rahatsız etmiyor, ve meselâ Batı müziğine cevaz verdiğimize göre Türk müziğini kaldıralım demiyoruz; müsbet ilimler okutan laik okulların yanısıra ilahiyat okullarının bulunması da pekala makul görünüyor. Ayrıca, bugünün milliyetçileri imparatorluğun dağılmış olmasından dolayı büyük bir memnuniyet duymuyorlar.

Tanzimatçıların Batılılaşma hareketleri hakkında aksi yönden çok tenkitler gelmiştir. Meşrutiyet devrinin İslâmcıları ve bu arada Ağaoğlu Ahmet, Köprülüzade Fuat gibi bazı Türkçüleri Batıdan gelişigüzel iktibaslar yapılmasının memleketimizin çok aleyhinde olduğunu söylediler. Fakat bunların herbiri Batılı müesseseleri kendi açısından ele alıp tenkit ediyordu. Batılılaşmanın bugün-

(*) İbnülemin'den nakleu, Son Sadrazamlar, 1. Cüz.,

kü aleyhtarları Tanzimatçıları daha çok suçluyorlar, onların bizi Batıya teslim ettiğini söylüyorlar. Şurası dikkate şayandır ki, Batıya şiddetle muarız görünüp Tanzimatçıları suçlayan bu zümreler Âli ve Fuad Paşalardan daha çok Batılı olan kimselerdir. Herhalde Tanzimatçılar —bütün kusurlarına rağmen— bugünkü Tanzimat aleyhtarı aydınlarımızın yanında son derece muhafazakâr, yerli, islâm kalırlardı.

Eline her kalem alan kişi «yüzelli yıldır içine düştüğümüz buhran»dan bahsederken, ikide birde «Tanzimattan beri» diye sözlerine başlarken aslında Tanzimatçıları tenkit etmekten ziyade bizim modernleşme hareketlerimiz hakkındaki umumî şikayetlerini dile getirmektedir. Bunlara bir noktayı hatırlatmakta fayda görüyoruz. Tanzimatçılar da memleketin «yüzelli yıldır» bozulduğunu söylüyorlar, Tanzimat Fermanında yüzelli yıldanberi devlet idaresinin türlü musibetlere giriftar olduğundan bahsediyorlardı.

Tanzimatçıların Batı'ya «uşak» olmaları meselesine gelince, bu noktada da herhalde avamî mütalaalar ve tezyifkâr ifadeler kullanmaktan ziyade Batı tesirinin nasıl bir mekanizma ile girdiğini araştırmak, uygun olur. Tanzimatçıların Batılıların tesirinde kalmış olmaları, hatta bazı meselelerde onlar ne söylerse yapmış olmaları yüzünden «uşaklık»la itham ettiğimiz takdirde, Tanzimattan bu yana ayni sıfatı veremeyeceğimiz bir siyasî ekip bulmak çok az olur. Tanzimat meselesinin özü de işte burada ortaya çıkmaktadır. Nedir Tanzimatçıların Batı ile olan münasebetlerinin mahiyeti? Bunlar kendi yollarını takip ettikleri için memlekete neler getirmişlerdir, o yolu takip etmeselerdi neler olurdu?

Başta belirttiğimiz gibi, bizim Batılılaşma zaruretini hissedişimiz Tanzîmattan da önce başlamıştır; Tanzimatçılar bu kaçınılmaz gidişin belli bir halkasını teşkil ederler. Eğer onların suçu Batılılaşma ise, bu suçu kendilerinden sonraki idareler gittikçe daha şiddetli bir şekilde işlemişlerdir. Tanzimatçılar gerçekten Batılı büyük devletlerin, hatta bu devletlere bağlı sefirlerin çok zaman oyuncağı haline gelmişler, onlar ne istemişlerse yapmışlardır. Böyle bir zillet hakikaten bugün bile hazmedemeyeceğimiz kadar ağırdır. Fakat burada çok önemli bir meseleyi gözden kaçırmamamız lâzımdır. Avrupalılar bize nasıl Batılılaşacağımız hususunda telkinlerde bulunmasa, hatta talimat vermeselerdi bizim devlet adamlarımız klasik metodlarıyla devam edip gidecekler miydi? Veya kendileri bir Batılılaşma programı çizip onu takip edebilirler miydi? Korkarız ki bu suallere verilecek cevap Tanzimatçıları hiç değilse kısmen beraat ettirecek mahiyette olur. Batıyı anlamakta kusurları olduğu söylenebilir. Türkiye'yi anlamakta kusurları olduğu söylenebilir, kendi şahsiyetlerinin birtakım kusurlarıa sakat olduğu da söylenebilir, fakat genel siyaset ve istikametleri hususunda onları ağır bir şekilde suçlamanın hiçbir mânâsı yoktur.

Tanzimatçılar Batılıların kendilerine telkinde bulunmadıkları yerlerde kendileri böyle bir telkini istemişlerdir. Bunun sebebi onların vatanlarını — milletlerini sevmeyişi değildir. Bunun sebebi Batının bir medeniyet olarak —ilimde, teknolojide, siyasî ve idarî organizasyon tekniğinde— yaptığı dayanılmaz tazyiktir. Tanzimat adamı bütün bular karşısıda ezilmiş, ülkesini kurtarabilmek için onları benimsemek ve onların sahipleriyle birarada olmaktan başka çare görememiştir.

Tanzimat hareketi Abdülmecid'in ve daha sonra Âlî Paşanın ölümüyle birlikte kesilmemiş, fakat hızı zaman zaman değişmek üzere Cumhuriyete kadar de-

vam etmiştir. Ancak Cumhuriyet devrindeki radikal değişmeler Tanzimatla açılan modernleşme çığırını o güne kadar anlaşılandan tamamiyle değişik bir mecraya sokmuş bulunuyor. Abdülaziz ve Abdülhamid saray mutlakiyetini ihyaya çalışmakla birlikte esas itibariyle Tanzimat yolunu terketmemişlerdi. Yalnız, Abdülhamid zamanına gelinceye karar ilk Tanzimat aleyhine görülebilecek bazı uygulamalara gidilmesini çok tabii, hatta hayırlı karşılamak lâzımdır. Bir inkılap hareketi ilk başlayışında birçok aşırılıklar veya hesapsız adımlar ihtiva eder; bu hesapsızlıklar inkılabı başlatanlar için mazur görülebilir. Fakat aradan onbeş—yirmi yıl geçtikten sonra artık inkılap hareketi hakkında etraflı fikir tartışmalarının başlaması, işleri idare—i maslahat veya his açısından değil geniş perspektifli bir düşünce açısından görmek lâzımgelir. Benim kanaatimce Sultan Abdülhamid devri işte bu düşünce çağının açıldığı devir olmuş, aydınlar artık Tanzimatın Osmanlı tarih ve medeniyeti içindeki yerini araştırmaya başlamışlardır. İkinci Abdülhamid Tanzimatın asıl hayırlı neticeleri olarak gördüğü maarif hareketlerini eskisinden daha kesif bir şekilde devam ettirmiş, buna mukabil yabancı devletlerin o günkü zayıf durumumuzdan istifade ederek bize dikte ettirdikleri birçok dış politika meselelerinde ve iç azınlıklar konusunda memlekete çekidüzen vermeyi başarmıştır. Onun Osmanlılık ve hilafet siyaseti memleketin modernleşmesi için gereken zaman ve barışı sağlamakta muvaffak olmuştur.

İkinci Meşrutiyet de esas istikameti itibariyle Tanzimatın devamıdır. Fakat Tanzimat Paşalarının ve İkinci Mahmut'un, İkinci Abdülhamid'in şahsiyetlerini düşündükçe İkinci Meşrutiyet devrinin devlet adamı bakımından büyük bir mahrumiyet içinde bulunduğunu görüyoruz. Meşrutiyetçiler modernleşme, dış politika, Saray— Babıâli münasebetleri gibi hususlarda Tanzimatçıların çizgisinde oldukları halde hiçbir başarı göstermiş değillerdir.

Cumhuriyete gelince, bu olay Tanzimattan, daha doğrusu İkinci Mahmud'dan beri gelen değişmelerin tabii bir sonucu sayılabilir. Fakat Cumhuriyet modernleşme yerine Batılı olmayı kesinlikle tercih ederek Tanzimatın geleneğini reddetmiştir. Modernleşme ile Batılı olma basit bir kelime farkından ibaret değildir, tamamen değişik dünya görüşlerini ifade eden kavramlardır.

Buraya kadar söylediklerimiz bilhassa şu noktayı belirtmek maksadını taşıyor: Tanzimat dediğimiz zaman burada Türk devlet adamlarının memleketi modernleştirme yolunda giriştikleri teşebbüslerle bu arada yabancı devletlerin Türkiyeye bazan cebrî bazan davetli müdahalelerini birbirinden ayırdetmek lazımdır. Bu müdahaleler pekalâ Tanzimatsız zamanlarda da rastlanmış olup ayrıca mütalaa edilmelidir. Tanzimatçıların modernleşme hareketlerinin ne kadar îsabetli olduğu meselesi ise, delilleriyle ele alınıp etraflı bir şekilde izah edilmesi gerekli bir mevzudur. Fakat herhalde aydınlarımızın ve eli kalem tutanlarımızın bu mevzularda ezbere konuşmaktan vazgeçmeleri, yaşasın veya kahrolsun sloganlarını bırakmaları böyle bir araştırmanın ön şartıdır.

«T Ü R K İ Y E' M!..»

—Dilâver CEBECİ Beğ'e...—

«Baş koymuşum Türkiye'min yoluna,
Düzlüğüne, yokuşuna ölürüm!
Asırlardır kır atımı suladım,
Irmağının akışına ölürüm!»

Bahârdırlar silâhlanmış pür dikkat!
Yağız toprak üzre, selâm dokuz kat!
Bir yiğid nârası... Kişneyen kırat!
Şimşek gibi çakışına ölürüm!..

x x

«Deli sular, salkım saçak söğütler!
Kışlada kumandan, asker öğütler!
Yaylalarda ata biner yiğitler!
Bozkurt gibi bakışına ölürüm!..»

Cihân—gîrin yolu açık, alnı ak!
Burçlarda yükselir, «Hicâb»dan Bayrak!
Cânân! Gök gönlümü, ateşinle yak!
Yüreğimi yakışına ölürüm!..

x x

«Sevdâlıyım, yangın yeri bu sînem!
Doksan yıldır çile çekmiş hep ninem!
Pınarlardan su doldurur Emine'm!
Mâvi boncuk takışına ölürüm!..»

Sevgilim—Sancağım—Silâhım: Özüm!
Bir fermân, bin güven: Erkekçe sözüm!
Kulağımda ezân, yürekde közüm;
Kıblegâha çekişine ölürüm!..

x x

«Düğünüm—derneğim—halayım—barım!
Toprağım—ekmeğim, nâmusum—ar'ım!
Kilimlerde çizgi çizgi efkârım!
Heybelerin nakışına ölürüm!..»

Küçük Ozan, şimdi bir derin huşû!
Kartal pençeliler.. Bir şâhin kuşu!
En kısa zamânda, en dik yokuşu:
Alp—Er'lerin çıkışına ölürüm!...

KÜÇÜK OZAN—KÜR ŞAD

GARİPKAFKASLI' DAN

AZERBAYCAN

NOTLARI

Dünyanın Damı; Pamir'den Moskova'ya döndükten sonra bize pasaport ve vizelerimizi getiren yetkili, Azerbaycan'a davet edildiğimizi bildirdi. Azerbaycan'ın Harici Ülkelerle Dostluk ve Medeni Elage Cemiyeti bizi Babu'ya davet ediyordu. Bu cemiyetin başkanını, yani Nebi **Hazri** beyi Türkiye'de de Azerbaycan şiirine vurgun olanlar çok yakından tanımaktadırlar.

Biz gelen yetkiliye kesin bir söz vermedik. Gidip gitmeme konusundaki kararımızı kendilerine akşama kadar bildireceğimizi söyledik. Prof. Dr. Mecit Doğru bey çeşitli sebeplerden dolayı bu nazik davete rağmen Baku'ya gitmek istemiyordu. Azerbaycan'ın davetlisi olarak Baku'da iki defa bulunmuştu. Daha sonra Dr. Doğru da Azerbaycanlı bazı ilim adamlarını resmi kanallarla Türkiye'ye davet ettirmiştir. Ama Azerbaycanlı dostlarımızdan hiç biri bu davete gelmemişlerdi. Bu hususta olumlu yada olumsuz herhangi bir cevap yazılmamıştı. Türkiye'de yapılacak bir sürü işi olan Dr. Doğru bu üçüncü davete yüreği burkula burkula «Hayır» demek mecburiyetinde kalmıştı. Dr. Mecit Doğru bey gelmek istemeyince ben de Baku'ya gitmek istemediğimi belirterek; «Türkiye'den Pamir'e, taa Orta Asya'nın içlerine kadar beraber geldik, Anavatan'a da beraber döneriz.» dedim. Kararımı vermiştim, kararım buydu. Ama Dr. Doğru beni Baku'ya gitmem için razı etmeğe çalışıyordu. **Biz böyle «Sen git»**, «Beraber gidelim» münakaşalarını yaparken, merkezi **Moskova'da bulunan** Dom Durujbı-

ye (Dostluk Evi'ne) davet edildiğimiz haberi geldi. Yapacak hiç bir şeyimiz yoktu. Elimiz kolumuz bağlı ortada kala kalmıştık. Çünki bizim Sovyetler'den çıkmamız için gerekli olan bütün evraklar; pasaportlarımız ve vizelerimiz Sovyet yetkililerinin elindeydi ve henüz tarafımıza teslim edilmemişti. Bu yüzden «Dom Durujbi»ye gitmek mecburiyetindeydik. Bize haber getiren Sovyet yetkililerine «Dom Durujbi»ye gideceğimizi bildirdik. Bize bir saat vermemizi ve o saatte hazır olmamızı, gelip bir arabayla alacaklarını bildirdiler.

Biz verdiğimiz saatte hazır olduk. Emrimize, yani iki Türk'ün emrine koskoca bir otobüs tahsis etmişlerdi. Ömrümde ilk defa böyle bir «savurganlık»la karşılaşıyordum. Bize «Savurganlığa paydos» diyip ortalığı toza dumana verip, her şeyi düzlerle bir edenlerin kulaklarını, birşeyler söyliyerek çınlattım ve rahmetle andım. «Dostluk Evi»ne istenilen saatte gittik

Bizi «Dostluk Evi»nin kapısında bu teşkilatın Türkler'le ilgili bölüme başkanlık eden Elman Araslı karşıladı. Elman Araslı Arapça ve Rusça'nın yanında ana dili Türkçeyi de çok güzel biliyor. Babası Azerbaycan'ın tanınmış âlimlerinden tarihçi Prof. Hamid Araslı beydir. Elman Araslı bizi kapıda karşılayarak güzel bir Türkçe ile içeri buyur etti. Toplantının yapılacağı salona kadar güzel Türkçemizle konuşarak gittik.

Toplantı salonunda Elman Araslı'dan başka iki tane de Rus vardı. Bir tanesi çok güzel Türkçe biliyordu. İstanbul Türkçesi ile bizim konuşmalarımızı Elman Araslı için Rusça'ya çeviriyordu. Elman Araslı konuşulanları kelimesi kelimesine anlıyordu ama Rus mütercim bu konuşmaları «adet yerini bulsun» diye Rusça'ya çeviriyordu.

Toplantıya katılanlar bizim her ikimizin de Baku'ya gitmesini ısrarla istiyorlardı. Azerbaycan'dan resmen davet edilmiştik. Gitmezsek çok üzüleceklerini devamlı tekrarlıyorlardı. Fakat Prof. Mecit bey gitmiyeceğini, sebepleri de açıklıadığını söyledi. Daha önce açıklamış olduğu sebepleri bir defa da burada açıkladı.

En sonunda benim temsilci olarak Baku'ya gitmeme karar verildi. Ben de fazla ısrar edemedim. «Millî» bir vazife olduğu için gitmek mecburiyetinde kaldım. Prof. Mecit bey olmadan gittiğim için benim de gönlümde bir boşluk vardı. Elman Arasli'nın başkanlığındaki toplantıdan müsade isteyerek ayrılmadan önce Prof. Mecit bey «Dom Durujbi»den Türk Büyük Elçiliğine telefon etmek istediğini belirtti ve telefon etti. Bu toplantıdan ayrıldık. Elman Arasli ve yanındakiler ne yapacaklarına karar vererek bir plân yaptılar ve bize de plânlarını açıkladılar. Beni akşam uçağı ile Baku'ya gönderecekler, orada Azerbaycan Dostluk Cemiyetinden gelen yetkililer karşılayacaklar. Daha sonra mutabık kaldık. Elman Arasli ve yanında bulunan iki Rus yetkili bizi kapıya kadar uğurladılaRr. Bizi bekleyen, daha doğrusu şahsımıza ayrılmış otobüsü, kapıda beklerken bulduk. Otobüse binerek buradan ayrıldık.

Otele geldik. Prof. Mecit bey «Gönlüm meyve çekti, acaba civar «mağazalar»dan bulabilir miyiz?» dedi. Ben de onun bu isteğine uydum ve otelimizin civarında bulduğumuz bir «mağaza»ya girdik. Kuyruğa girerek sıramızın gelmesini bekledik. Sıramız gelince Prof. Mecit bey bir kilo üzüm aldı. Üzümü Bulgaristan'dan mal karşılığı alıyorlar. Aldığımız üzümden otelde ancak birer salkım yiyebildik. Tezgahtar kadın torbaya Allah ne vermişse dolduruvermiş! Prof. Doğru Ankara'ya, ben de Baku'ya gitmek için son hazırlıklarımızı yaptık.

Bu ayrılık anından itibaren yine notlar almağa başladım. Sizlere aktarmağa çalışacağım konular ve hadiseler yakınen şahit olduklarımdır. Azerbaycan'da yaşayan Türkler'in duygu ve düşünceleri, yaşayış şekilleri nasıldır, bize karşı beslemekte oldukları derin muhabbetin sonsuzluğunu sizlere dilimin döndüğü kadar anlatmağa, ne gördüy-

sem, ne duyduysam aktarmağa çalışacağım.

16. Ağustos. 1979

Bugün çocukluğumdan beri hayâliyle yaşadığım, layla ve mahnıları ile büyüdüğüm, her Türk'ün olduğu gibi benim de rüyalarıma giren Azerbaycan'a ve onun efsaneleriyle dolu olan başşehri Baku'ya gidiyorum. Bu seyahatım esnasında duyduğum heyecanı ve içinde bulunduğum duyguları dille anlatmak ve bulmak mümkün değil. Sonsuz ve derin bir duygu. **Bu heyecanı** derinden duyan ve iki defa kana kana yaşayan Prof. Doğru ile beraber olamadığımız için ayrıca hayıflanıyorum. Yalnız gittiğime üzülüyorum. Ama dede—baba topraklarımı göreceğim için sevinçli ve mutluyum.

Moskova hava alanından uçağa binip ayrılıncaya kadar «Dom Durujbi»den yanıma kattıkları Rus mihmandar benimle beraberdi. Beni uçağın merdivenlerinin dibine kadar getirip uğurladı. Her yerde olduğu gibi burada da «turistlere» öncelik tanıyorlardı. Ben önce girdim. Merdivenin dibinde toplamış esmer, buğday teli delikanlılardan bir gurup bana bakıp gülümsediler. Ben de mukabelede bulundum. İçlerinden birisi elini yeni—yeni bir bitmeğe başlayan bıyıklarına attı ve arkadaşına benim bıyıklarımı gösterdi.

— **Bıyıkların niye bele arıh (zayıf) galıf, gardaşcan?,** dedim.

İlk önce sağa sola bir göz attı ve bana gözlerinin içi gülerek:

— **Çıhar inşallah,** dedi.

— **Düzdü, inşallah çıhar. Çıhmaz deyim gam çekif darıhma,** dedim.

Daha sonra bana nereden geldiğimi sordu. Türkiye'den gelip Baku'ya gitmekte olduğumu söyleyince, orada bulunanların arasına bir fısıltıdır düştü. Kalabalık dalgalanır gibi oldu. Ben artık fazla bekleyemeden uçağa bindim. Bizi uçakta ayrı bir bölmeye oturttular. Uçağımız bizi Baku'ya götürmek üzere saat 21.25 te Baku'ya doğru havalandı.

Uçakta başka bir kısımda oturan Azerbaycanlılarla konuşmak istiyordum. Ama yanlarına gitmeğe çekiniyordum. Azerbaycanlılar'dan çekindiğim yoktu, yanlarında bulunan idarecilerden çekiniyordum. Birşey derler veya konuştuğum insanlara zarar gelir diye korkuyordum.

Uçağımız birkaç saat sonra Baku üzerindeydi. Çok heyecanlanıyordum. Uçak sanki bir türlü inmek bilmiyordu. Hava alanına indiğimizde gelen yolcularını karşılamağa gelmiş bulunanlar sağa sola koşuşuyorlardı. Hava ılık ve sessizdi. Beni karşılamağa **Azerbaycan Dostluk Cemiyeti**'nde şube müdürü olarak çalışan **Sulhay Hesenof** gelmişti. Daha önce İngilizce öğretmeni olarak görev yapmış. Karşılamağa gelenlerin arasında tıp **Prof'u Abdurrahim Mirzeoğlu Aliyev** de vardı. Bir müddet ayakta sohbet edip konuştuk. Bagajımın gelmesini bekliyorduk. Bagajımı alma işiyle Sulhay bey uğraştı. Bagajım geldikten sonra Azerbaycan dostluk cemiyetine mensup dostlarla Baku'nun merkezine doğru hareket ettik. Petrol kuleleri görünmeğe başladı. Baku'nun sembolu olan bu petrol kuleleri göğün uçmasına mani olmak isteyen birinin göğe uzatmış olduğu kollara benziyor. Bu kuleler olmasa sanki gök, Baku'nun üstüne çökecekmiş gibi geliyor insana.

Hazar Denizi'nin kenarında kurulmuş Otel Azerbaycan'a indik. Yerimiz daha öceden ayrılmış ve gereken yerlere gereken talimatlar verilmişti. Girerken veya çıkarken bana otelle ilgili bir şey soran olmadı. Odama çıktık. Penceremden hazar Denizi görünüyordu, onun temiz kokusunu bolca teneffüs edebilmek için Baku'da kaldığım müddet zarfında odamın balkon kapısını hiç kapatmadım. Odama kadar eşyalarımı Sulhay bey ve Prof. Mirzeoğlu Alivyev'le beraber çıkarmışdık. Burada biraz sohbet ettikten sonra, ertesi gün görüşmek üzere beni otelde bırakarak mihmandarım Sulhay Hesenof ve Prof. Mirzeoğlu Aliyev ayrıldılar. Ben de günlük notumu tamamlıyarak yattım. Ertesi gün ne olacağını merak ediyordum.

KARAÇAY EL YAZMASI BİR MECMUA VE YUSUF HAÇIR'IN DİNÎ MANZUMELERİ

DR. YILMAZ NEVRUZ

Bu yazımızda Karaçay—Türk Lehçesi ile yazılmış ve hiç bir yerde başka nüshası bulunmıyan el yazması bir —dinî manzumeler mecmuası — hakkında bilgi vermek ve sözü geçen mecmuadaki Karaçayca metinleri Türklük Dünyasa'na tanıtmak istiyoruz.

Eserin tanıtılmasına geçmeden önce Karaçay — Malkarlar hakkında bir—iki söz etmekte fayda vardır. Bilindiği gibi Karaçay—Malkarlar yüzyıllardan beri Kuzey Kafkasya'da Elburuz Dağı (Minği Tav) nın kuzey eteklerinde yaşamaktadırlar ve eski Kıpçaklar'ın dilini konuşmaktadırlar. Çok zengin bir sözlü edebiyatları olub XX. yüzyıl başlarından itibaren de yazılı edebiyatları gelişmeye başlamıştır.

Karaçay — Malkarlar'ın sözlü edebiyatları, folkloru ve dil özellikleri hakkında Türkiye Türkçesi ile hemen hemen neşriyat yoktur, denebilir. Olanlar da Ramazan Karça'nın **«Karaçay ve Malkar Türkleri'nde Hayvancılık ve Bunlarla İlgili gelenekler DTCF. yayını»** ve Prof. S. Çağatay'ın **«Avcı Biyneger»**, **«Karaçayca Metinler»** yazıları ile dağınık bir kaç makaleden ibarettir. Sovyetler Birliğindeki yayınlar da alfabe ayrılığı ve komünist ideoloji güdümü sebebiyle Türk Kültürü'ne gerçek anlamda hizmet etmekten uzaktır.

x x

Türk Kültür Dünyası'na ilk defa tanıtılacak olan —Dinî Manzumeler Mecmuası'nın ihtiva ettiği zikir ve ilâhiler 18. ve 19. yüzyılda Kuzey Kafkasya'da hâkim olan **«Muritlik Cerayanı»**nın ruhunu taşır. Nakşîbendî tarikatının Kuzey Kafkasya'da ki saliklerine **«mürid»** adı verildiği için batılı yazarlar tarikatten **«müridizm»** şeklinde bahsetmişler ve bu sebebten **«Müridlik»** sonradan Nakşîliğin Kuzey Kafkasya'daki yaygın adı olmuştur. **Bilindiği gibi 18. yüzyılın ikinci yarısı ile 19. yüzyıl Kuzey Kafkasya Dağlıları'nın Rus Emperyalizmi'ne karşı vatanlarını, hürriyetlerini ve dinlerini korumak için her şeylerini ortaya koyarak yaptıkları —İstiklal Mücadele-**

leri—dönemidir. İşte bu kutsal mücadede yıllarında «Müridlik Cereyanı» çok büyük bir rol oynamıştır. **İmam Mansur'la başlıyan; İmam Muhammed ve İmam Hamzat'la devam eden ve İmamı Şamil'le en parlak devrini yaşayan Kafkasya Dağlıları'nın istiklâl mücadeleleri «Müridlik» sayesinde tam bir islamî cihad halini alır ve muttasıl yüz yıla yakın bir zaman aynı hız ve heyecanla devam eder.**

Müridlik Tarikatı'na mensub mollalar ve afendiler (müderrisler, din bilginleri) köy—köy, kent—kent dolaşarak Rus Emperyalizmi'ne karşı halkı tenvir etmişler ve kurdukları medreselerde dağlı gençleri ruhen ve bedenen eğiterek **imamların** ordularına bitmez tükenmez kaynak teşkil etmişlerdir. Buna bağlı olarak da Kuzey Kafkasya kabileleri arasında yaygın ve güçlü bir dinî edebiyat doğmuştur.

Yukarıda sözü geçen medreselerden biri de Karaçay'da büyük babam Geriy **Afendi'nin** idare ve tedrisinde faaliyet göstermektedir. Fakat bu dönemde vatan Rus işgali altındadır ve medreseler büyük baskı altında tutulmaktadırlar. Buna rağmen medreseler islamî ilimleri tedris etmekle kalmazlar ve millî varlığı kültür planında ayakta tutarak Çarlık **Rusyası'nın hristiyanlaştırarak ruslaştırma politikasının karşısında aşılmaz ve yenilmez birer engel olmuşlardır.**

Öte yandan Çarlık İdaresi Kafkasya Dağlılarını nüfus bakımından zayıf düşürmek ve insan gücünü zaafa uğratmak için gaddarca bir tehcir politikasını da ikame ederek 1,5 milyon civarında bir Kuzey Kafkasyalı'yı anavatanlarından sökerek Osmanlı Devleti'ne göç ettirmişlerdir. 1858 ve 1905 yılları arasında kara ve deniz yolu ile uygulanan bu tehcir harekelerinin son kafileIerinden birine dedem de katılmak zorundadır ve yol hazırlığı yapmaktadır. İşte bu sırada talebelerinden **Sâdât Efendi** yazımıza konu olan —Mecmuayı— kendi el yazısı ile yazar ve hocasına armağan eder. Hicrî 1322 yılında yazılan bu almanak, dedemin Türkiye'de 1907 yılında vefat etmesi üzerine, halam Zalihat'a intikal eder.

Halen hayatta olan ve hayatında tehammülfersa acılar çeken halam Zalihat bu dinî manzumeler mecmuasını 70 yıl muhafaza ettikten sonra bana teslim etti. Merhum babam **Aziret,** eseri yeni yazıya çevirerek yayınlamamı sık sık söylerdi. Bu yazımla kitabı Türklük Dünyası'na tanıtırken bir bakıma babamın arzusunu da yerine getirmiş olacağım.

x x

Bu uzun girişten sonra eserin muhteviyatına geçebiliriz. Teferruata geçmeden önce önemli olmamakla beraber bir hususu belirtmek gerekir: Mecmuadaki manzumelerin tamamı karaçayça olmayıb araya arabça dinî manzume ve dualar da serpiştirilmiştir. Eserin ilk parçası besmele ve salavat—ı şerife ile başlıyan arabça **giriş** duasıdır. Bunu takibeden manzumeler ise şunlardır: Arabça kaside—i şerif—arabça kaside—i Hasan-Cuma selâsı—**karaçayca İmam — İslâm manzumesi — kumuk türkçesi ile silsile—i tarikat—i nakşîbendiyye — karaçayca Yusuf Haçır'ın Cennet manzumesi — karaçayca aynı şairin Hisab manzumesi — karaçayca yine aynı şairin Cehennem manzumesi — Karaçayca Muhammed Balkarî'den üç manzume: Ahval—i Kabir, Ahval—i Dünya ve Ahval-i Kıyamet — arabça münacat — arabça Veyis manzumesi — arabça münacat — Karaçayca Derviş İbrahim Dağıstanî'den iki uzun manzume — karaçayca şairi belirlenmiyen bir manzume ki ifadesinden İbrahim Dağıstanî'ye ait olduğu anlaşılıyor, — arabça manzume ve arabça salavat—ül hams—** ..

Biz bu yazımızda mecmuayı genel hatları ile tanıtırken özellikle şair **Yusuf Haçır'ın** manzumeleri üzerinde duracağız. Mecmuadaki Arabça manzumeler ise hem konumuzun hem de ehliyetimizin dışındadır. Diğer Karaçayca manzumeleri de ileride kısa açıklamalarla yayınlayacağız.

Yusuf Haçır Karaçay — Malkarili'nin Karasuv köyünde dünyaya gelmiştir.

Hayatının safahatı hakkında maalesef ayrıntılı bilgiye sahip değiliz. Geçen yüzyılın ikinci yarısında yaşadığını, Nakşîbendî tarikatine mensub olduğunu, duygulu dinî şiirleri ile yaşadığı çevrede engin bir şöhrete erdiğini, manzumelerinden bir çoğunun halk tarafından ezberlenerek nesilden nesile aktarıldığını biliyoruz. Büyük babam Geriy Afendi'nin müderris arkadaşı ve 1917 Bolşevik ihtilaline kadar Karaçay — Malkarili kadısı olan Cağafar Haçır, şair Yusuf Haçır'ın kardeşidir ve bu zat bolşevikler tarafından şehid edilmiştir.

Sekiz yaşında iken Kafkasya'dan Türkiye'ye hicret eden merhum babam Aziret'den defaatle dinlediğime göre Yusuf Haçır zayıf ve cılız bünyeli, hassas ruhlu bir zatmış ve **—kanama hastalığı—** varmış. Günün birinde ağır bir burun kanaması geçirmiş ve o günün doktorları güçlükle durdurabilmişler. Bu olaydan sonra kendini ibadete ve şiire vermiş: Bilahare çevresinin ısrarı ile evlenmeye karar almış. Her türlü hazırlıklar yapılmış ve gelin alayı kız evine hareket etmek üzere iken tekrar Yusuf'un burnu kanamaya başlamış. Ama bu defa durdurmak mümkün olmamış ve ruhunu teslim etmiş. Bu olayın gerçek veya yakıştırma **olduğunu ispat etme** imkânından mahrumuz, ancak iyi bildiğimiz bir husus, şairin çok genç yaşta vefat ettiğidir. Bu sebebten sanatının olgunlaşma dönemini idrak edememiştir..

Geçen yüzyılda bütün Kuzey Kafkasya'da olduğu gibi Karaçay — Malkarilinde de tam bir islamî hayat hüküm sürüyordu. Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi **İmam Şamil**'in mücadelelerinde büyük bir rol oynayan «Müridlik» burada da yaygın bir haldeydi. Özellikle perşembeyi cumaya bağlıyan geceler (karaçaylılar buna — bayrımkeçe — derler) evlerde, medreselerde ve mescitlerde de toplanılır; toplu halde ibadet edilir, zikredilir, ilâhiler okunur, halkın mücadele ve mücahade gücü ayakta tutulurdu. Yusuf Haçır'ın mezkûr mecmuadaki şiirleri de bu toplantılarda koro halinde söylenen ilâhiler tarzındadır. Bu yüzden dörtlüklerin dördüncü mısraları nakarat şekinde düzenlenmiştir. Manzumelerin koro halinde özel bir söyleniş tarzı vardır ki fevkalade etkileyicidir ve dinleyende büyük vecd ve heyecan uyandırır.

Yusuf'un şiirlerinin edebî yönden kritiği bizim sahamızın dışındadır. Ancak genel hatlar dahilinde bir iki söz etmekle iktifa edeceğiz. Yusuf Haçır, modern anlamda gelişme imkânı bulamıyan bir kabile dili ile (karaçayca) gerçekten düzgün mısralar örgülemiş ve karaçaycayı şiirde ustalıkla kullanmıştır. Şairliği Allah vergisidir, zorlama yoktur ve sehl—i mümteni tarzında bir söyleyişi vardır. Yunus Emre'yi tanıyıp tanımadığını bilmiyorum; ama gerek işlediği konular, gerek söyleyiş tarzı ve gerekse muhteva bakımından şaşılacak bir benzerlik vardır.

Meselâ:

Aşık Yunus biner omuz atına
Dosdoğru mu gittin Hak'kın katına
Gelme kulum gelme benim katıma
Derse Allah ben ne cevap bereyim

dörtlüğü ile

Yusuf fakır koluğa ne alğansa
Azık bolub canığa ne salğansa
Eteriği bilmey neçün kalğansa
Aldanmağız ahır zaman dünyağa
Anda Allah sanğa sual sorarsa
Halk içinde sanğa kınğır karasa
Zabaniler tört canığnan marasa
Aldanmağız ahır zaman dünyağa

dörtlükleri arasında ne güzel bir benzerlik görülüyor. Keza Yunus'un —Şol cennetin ırmakları—diye başlıyan manzumesi ile Yusuf'un —Cennet—manzumesi söyleyiş ve muhteva bakımından ilginç bir müşahabet gösterir. Manzume metinleri okununca bu durum daha da bebelirgin olarak ortaya çıkacaktır.

Yazımızın sonunda Yusuf Haçır'ın üç ayrı manzumesinin tam metnini bulacaksınız. Ayrıca el yazma orijinal metinleri de sunuyoruz. Bu arada manzumeleri Türkiye Türkçesi'ne aktarmayı da denedik, ama meydana gelen tercüme —

metin, şekil ve muhteva bakımından çok şey kaybetti ve bu teşebbüsten vazgeçerek kelimelerin karşılıklarını vermeyi uygun buldu. Böylece okuyucular iki Türk lehçesi arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları karşılıklı olarak mukayese etme imkânı bulacaklar ve çok az bir gayretle diğer Türk lehçelerindeki eserlerin okunup anlaşılabileceğini müşahede edecekIerdir.

Sırası gelmişken acı bir gerçeğe dokunmak isteriz: Türk Dili'nin en büyük ve çözümü güç meselelerinin başında, alfabe birliğinin olmayışı gelir. Türkiye dışında kalan Türkler'in siyasî ve kültürel hürriyetlerinin bulunmayışı bunda başlıca amildir. Sovyet Rusya'nın esaretinde bulunan Türkler'in alfabe birliği kasıtlı olarak yıkılmış ve şive farklarına göre Rus kyril harflerinden çeşitli alfabeler düzenlenmiştir. Keza komşu ülkelerde ve Çin'de yaşıyan Türk boyları da (Doğu Türkistan Türkleri) aynı problemin kapsamına dahildirler. Diğer önemli bir mesele de dış Türkler'in mazideki millî ve kültür değerlerini inceliyerek geçmişle bağlantı kurma imkânına gerçek anlamda malik olmayışlarıdır. Bu yüzden eskiye ait olan bir çok kıymetler unutulmaya terkedilmişlerdir. İşte bu durumu göz önünde bulundurarak yegâne bağımsız Türk devleti Türkiye'de oturan Türkler'e büyük görevler düşmektedir. Bilhassa geçen yüzyıllara ait sözlü ve yazılı edebî değerlerin Türkiye Türkçesi'ne kazandırılmasında ve bu konuda yoğun araştırmalar yapılmasında sayısız faydalar vardır. Böylece Türkçenin, kendi öz kaynakları ile beslenerek gelişmesi (evolüsyonu) sağlanırken, dış Türkler'in de mazi ile olan bağlantılarının tamamen kopmaması ve onların millî ve kültür kıymetlerinin unutulmaması dolaylı şekilde de olsa teminat altına alınacaktır.

Yazımıza konu olan mecmuadaki Karaçayca metinlerin TÖRE dergisinde yayınlanması yukarıdaki fikre karınca kaderince hizmet edecektir.

C e n n e t..

Hak Ta'la bizni içün cennetin
Carathandı aşın hur'un kögetin,
Havz—ı suvun ve hem türlü şerbetin
Aldanmağız ahır zaman dünyağa

Hur degende oldur halın aytayım
Sen kulak sal anı bayan eteyim
Hadislerde körgenimi aytayım
.....
Cetmiş türlü dariy kiyim kiyenler
Sıyl'Allahdan bek korkhannı süyerler
Birbirine salat salam iyerler
.....
Ol kiyimnen cilikleri körünür
Har adamğa ülüş bolub kelinir
Amalığa köre kısmat berilir
.....
Tüblerine altın tahta salınır
Tübü bla tatlı suvlar barılır

Har bir içki anda halal bolunur

.....

Kalaları nurnu tıymaz canıkdan
Kıynalmazlar yem cılıdan suvukdan
İncilmezler anda birda tarlıkdan

.....

Kögetleri türsününde bir bolur
Çaynağanlay har birinden fark kelür
Bu zavukğa cetişirik kim bolur

.....

Neden süyse andan kelib aşarlar
Tüplerine atlas töşek töşerler
Bu zavukğa kirib anda caşarlar

.....

Ol ni'matğa nasıblılar ceterler
Sıyl'Allağa alan ziyarat eterler
Ası kullar andan uzak keterler

.....

Aşığayık iyman bla ölünge
Sıyl'Allahnı anda nûrun körürge
Canıbızını Hak coluna berirge

.....

Yusuf degen a'sı kuluğ cılaydı
Amalı bla cuk tabmazın biledi
Günahların keçmek senden tileydi

.....

Sıylılığığ cantı bolmaz ya takır
Fazlığ bla cennetiğe sen çakır
Kayrı barsın rahmat tiley ol fakır

A ç ı k l a m a l a r..

Carathandı: yaratmıştır; **köğet-in:** mey meyve—sin; **suv—un:** su—yun; **oIdur: odur; suv—un: su—yun; oIdun: odur; aytayım:** söyleyim; **kulak salı:** kuIak ver; **anı:** onu; **bayan eteyim:** beyan edeyim; **körgenimi.** gördüğümü; **cetmiş:** yetmiş; **darly:** ipek; **kiyim:** elbise; **kiyenIer:** giyenIer; **SıyIı;** yüce, kutsaI asil; **bek:** pek, çok; **korkhanını:** korkanı; **süyenIer:** seven_ ler; **İyerler:** gönderirler; **ciIikIeri:** iIikIeri; **körünür:** görünür; **har:** her; **bolub:** olup; **kelinir:** geIinir; **köre:** göre; **benilir:** veriIir; **tüblerine,** diplerine, altIarına; **saIınır:** seriIir, konulur; **bla:** ile; **tübü bIa: dibinden,** aItından; **suvlar barılır;** sular akıtılır; **anda:** orada; **bolunur:** olunur: **kaIaIarı:** kaIeIeri; **nurmu tıymaz:** ışığı tutmaz, nuru engeIIemez; **carık[d]an:** aydınlıkdan, ziyadan **kıyalmazlar:** zorIuk çekmezIer; **suvukdan:** soğukdan; **incilmez ler:** çekmezIer; **yem, em:** hem; **cılıdan;** sı_ **cak[t]an; birda:** biç bir; **tarIıktan:** darIıktan mahrumiyetten, **hur [d]egende:** ha deyende hur deyende, hur burada bir nida ifadesi oIsa gerek..

Türsününde: görünüşünde; **çaynağanlay:** çiğnenince, dişlenince; **zavukğa:** mutluluğa; **cetişirik:** erişecek, nail olacak; **süyse:** sevse, arzu etse; **aşarlar:** yiyerler; **töşek:** döşek; **töşerler:** döşerler; **caşarlar:** yaşarlar; **ol ni'matğa:** o ni'mete; **nasıblı:** nasîbi olan, talihli; **ceterler:** erişirler, nail olurlar; **alan:** onlar; **ziyarat:** ziyaret; **aşığayık:** acele edelim, tez davranalım; **ölürge:** ölmeye; **körürge:** görmeye; **canıbızını:** canımızı; Hak coluna: Allah yoluna; berirge: vermeye; **degen:** denen, diye anılan; **kuluğ:** kulun; **cılaydı:** ağlıyan, yığlayan; **amalı:** amalı: ameli; **cuk:** herhangi bir şey, hiç bir şey; **tabmazın:** bulamıyacağın; **biledi:** biliyor; **tileydi:** diliyor, **niyaz ediyor; cartı:** yarım; **ya takır:** ey hâkir; **fazlığ:** fazlın; **çakır:** çağır, davet et; **kayrı:** nereye, kande;**barsın:** varsın, gitsin; **tiley:** dilenerek; **fakır:** fakir.

CENNET MANZUMESİ'nin
ilk sayfası

Hisabları kat bolub körgenler
Dünyadan kuru kollay kelgenler
Kitabların artdar soldan bergenler
Aldanmağız ahır zaman dünyağa
.....
San sanları şağatlıkını tolturur
Ahşı kullar cavab berir kutulur
Assılarını avuzları tutulur
.....
Cahannamnı hallarından sen eşit
Cüregiği Hak colunda sen erit
Kölüğü Hakka, mu'min eseğ bek begit
.....
Ay canlılar günahları çekgenler
Dünyadan azık almay kelgenler
Çarh aythannı mında ariv körgenler
.....
Melaikler annan mınnan tutarlar
Süyreb barıb cahanimge atarlar
Ol cazıklar anda uzak catarlar
.....
Tört sanına temir buğov salırlar
Kollarna temir tokmak alırlar
Urğan sayın başığı tört carırlar
.....
Kara kültüm tüşer seni sanığa
Akırablar çabar akkan kanığa
Madar işle mında carlı canığa
.....
Tilersen sen rahmat bolmaz alardan
Kaçar keter ata ana baladan
Sebeb kelmez sanğa ata anadan
.....
Zakkum aşıd semiz etmez yamğina
Hamim suvud ol da andan da fena
Ol ekisin çaynağanğa ne ğina
.....
Eti küyüb ketgen sayın et kelir
Har sanınnan ak irinler tögülür
Ölüb ketmez anda uzak termilir
.....
Yusuf fakır seni halığ neçikdi
Seni işleriğ ull'Allahğa açıkdı
Bu işlerge sabırlığığ neçikdi

Açıklamalar:

Bolub: olarak; **körgenler:** görenler; **kuru kollay:** kuru elle; **kelgenler:** gelenler; **bergenler:** verenler; **san sanları:** her uzvu, bütün azaları; **şağatlıktı:** şahitliği **tolturur:** doldurur; **ahşı:** yahşi, mükemmel, kâmil; **assılanı:** asilerin; **avuzları:** ağızları; **cüregiği:** yüreğini; **colunda:** yolunda; **kölüğü:** gönlünü; **eseğ:** isen; **begit:** sıkı tut, pekiştir; **ay carlılar:** ey fakirler, ey düşkünler; **almay:** almadan **çarh:** beden, nefs; **aythannı:** dediğini, söylediğini; **mında:** burada; **ariv:** güzel; **annan mınnan:** ordan burdan; **süyreb barıb:** sürüyüb götürerek; **cazıklar:** zavallılar; **catarlar:** yatarlar; **tört san:** el ve ayaklar; **tört sanına:** el ve ayaklarına; **buğov:** bukağı, kelepçe; **buğov salınlar:** kelepçe vururlar; **kollarına:** ellerine; **temir:** demir; **urğan sayın:** her vuruşta; **başığı:** başını; **carırlar:** yarırlar.

Kültüm: morluk, ekimoz; **tüşer:** düşer, teressüm edilir; **akırablar:** akrepler; **çabar:** koşuşun, koşan; **akkan:** akan; **kanığa: kanına;madar işle:** çare bul; **carlı canığa:** garib canına; **tilersen sen:** yalvarırsın sen; **bolmaz:** olmaz; **alardan:** onlardan; **kaçar keter:** kaçar gider; **baladan:** evlattan; **zakkum aşıd:** nakkum yemeğidir; **yamğina:** kötü gıda; **hamim suvud:** hamim suyudur; **ol da:** o da; **andan da:** ondan da; **çaynağanğa:** çiğneyene; **ne ğina:** ne kötü, ne büyük felaket; **küyüb:** yanarak; **sayın:** kerre, defa; **eti küyüb ketgen sayın:** eti yanıp tükendikçe; **tögülür:** dökülür; **ketmez:** gitmez; **uzak:** uzun müddet; **termilir:** kıvranır, acı çeker; **halığ:** halin; **neçikdi:** nasıldır; **sabırlığığı:** sabrın.

Hisab

Kel endi sen bu babımda hisabha
Ya Rabbana tutma bizni azabha
Bizni etme sen tıyınşlı îkabha
Aldanmağız ahır zaman dünyağa
.....
Keltirirler mîzan bizge kurırlar
Har adamnı Arasatğa sürürler
Har birevnü işlerinnen sorurlar
.....
Kitabların alıb kelib berirler
Amalların kaldırmayın körürler
Sıyl'Allah'ğa anda cavab berirler
.....
Kimin kelir oğ canından kitabı
Har işini anda bolur hitabı
Kimin kuvanç kimin cılav hisabı
.....
Kimin artdan soldan alıb kelirler
Okuçun deb anı açıb berirler
Bu dünyada oylaşmağan teliler
.....
Oldu bud deb sıltav ete başlarlar
Har kim korkub olkün esir taşlarlar
Başıbızğa cetişirik işleller
.....
Özür sıltav ka'bil bolmaz birevden
Sebeb kelmez calbarmakdan tilevden
Başğa kalmaz cahannamğa süyrevden
.....
Madar bolmaz ekinçi kaytıb eterge
Amal bolmaz satıb alıb keterge
Bolcal bolmaz anda tohtab eterge
.....
Neçün Allah köknü cerni caratdı.
—Tergev al—deb anğa bizni karatdı
Akıl berib har birisin tanıtdı.
.....
Bizni içün Kur'an kitab endirdi,
Günah suvab ahşı aman bildirdi
Bildirirge payğambarlar boldurdu

Aldadık biz ull'Allahnı köb köre
Çarhıbızni Allah etdik köz köre
Anda bizge ol çarhıbız ne bere
.....
Keligiz biz assılıkdan kaçayık
Cürekleri ull'Allahğa açayık
Közübüzden kan cılamuk çaçayık
.....
İbadatda arıtayık sanlarnı
İyman bla ketereyik canlarnı
Köb cıymayık kolğa fitna mallarnı
.....
Har bir malğa ol kün sual hissabbar
Akıllılar har bir zatdan es tabar
Akılsızğa îkab azab ne habar
.....
Tovba eteyik bizge acal cetginçi
Sanlarıbız karıvsuzğa ketginçi
Acal cetib cer karnına eltginçi
.....
Bu sözlerge oylaşığız eştgenler
Çarhlarına taza kulluk etgenler
İbilisni hak kölüne cetgenler
.....
Hisabları tınç bolğanlar keterler
Sıyl'Allahnı va'dasına ceterler
Ni'matına Haknı şükur eterler
.....
Yusuf fakır koluğa ne alğansa
Azık boluk canığa ne salğansa
Eteriği bilmey neçün kalğansa
.....
Anda Allah sanğa sual sorarsa
Halk içinde sanğa kınğır karasa
Zabaniler tört canığnan marasa
.....
Netersen sen ol kün carlı canığa
Temir tokmak tiyse nazik teniğe
Çibin konsa çıdamağan sanığa

Açıklamalar:

Kel: gel; **bizni:** bizi; **tıyınçlı:** münasib, uygun, müstehak; **keltirirler:** getirirler; **bizge:** bize; **birevnü:** birisini, şahsı; **har birevnü:** her şahsı, her ferdi; **alıb kelib:** alıb getirib; **berirler:** verirler; **amalların:** amellerini; **kaldırmayın:** eksiksiz, hiç bir şey bırakmaksızın; **körürler:** görürler, ortaya dökerler; **oğ:** sağ; **canından:** tarafından (cihet); **kuvanç:** sevinç; **cılav:** ağlama, göz yaşı dökme; **artdan:** arkadan; **okuçun:** okusana; **anı:** onu **oylaşmağan:** kendine gelmiyen, ıslah—ı nefs etmeyen **teliler:** deliler; **oldu bud:** şöyleydi böyleydi; **deb:** diyerek; **sıltav:** mazeret, bahane; **ete başlarlar:** etmeye başlarlar; **olkün:** o gün; **esin:** aklını, **taşlarlar,** nadim olurlar; **başıbızğa:** başımıza; **cetişirik:** yetişecek; **işlerler:** işlerdir.

Ka'bil bolmaz: kabil olmaz; **birevden:** birisinden, başkasından; **calbarmak:** yalvarmak; **tilevden:** dilenmekden; **başğa:** başka; **cahannamğa:** cehenneme; **süyrevden:** sürüklemekten; **madar:** imkân; **keterge:** gitmeye; **bolcal:** mühlet, vakit; **tohtab:** durub, bekleyib; **cerni:** yeri, caratdı: yaratdı; **tergev al:** ibret al, hisse kap; **deb:** diye, diyerek; **anğa:** ona; **karatdı:** baktırdı, gösterdi; ahşı aman: iyi kötü; **bildirirge:** bildirmeye; **payğamberler:** peygamberler; **aldadık:** yalan söyledik; **köb kere:** çok defa; **çarhıbızını:** vücudumuzu; **köz köre:** göz göre; **ne bere:** ne verecek; **keligiz:** geliniz; **assılıkdan:** asilikten; Allah'a asi olmaktan; **kaçayık:** kaçalım; **cürekleri:** yürekleri; **açayık:** açalım; **közübüzden:** gözümüzden; **cılamuk:** göz yaşı; **çaçayık:** saçalım; **anıtayık:** yoralım; **sanlarını;** uzuvları, organları; **keteryik:** giderelim; **canlarını:** canları, ruhları; köb **cıymayık:** çok toplamayalım; **kolğa:** ele, avuca; **fitna malları:** fitne malları.

Malğa: mala; **bar:** var; **har bir zatdan:** her bir şeyden; **es taban;** akıl bulur, fikir çıkarır; **tovba:** tövbe; **acal:** ecel; **cetginçi:** yetişinceye kadar; **karıvsuzğa:** takatsizliğe, güçsüzlüğe, kuvvetden düşmeye; **ketginçi:** gidinceye kadar; **Acal:** ecel; **cetib: yetişib; cer karnına:** yer karnına, **kara yere; eltginçi:** götürünceye kadar; **eştgenler:** işidenler; **taza:** arzu ederek, isteyerek; **etgenler:** edenler; **hak ölüne: gerçek muradına, arzusuna; cetgenler:** erişenler; **tınç:** rahat, zahmetsiz; **bolğanlar:** olanlar; **va'dasına:** va'dine, verdiği söze; **ceterler:** yetişirler; **koluğa:** eline, yanına; **alğansa:** almışsın; **azık bolub:** azık olarak; **canığa:** yanına, beraberine; **salğansa:** koymuşsun; **eteriği:** yapacağını, edeceğini; bilmey: bilmeden; **kalğansa:** kamışsın; **sorasa:** sorarasa; **kıngın karasa;** eğri bakarsa, ters bakarsa; **törtcanından:** dört tarafından; **marasa:** nişan alırsa, atılmaya hazırlanırsa; **netersen:** ne yaparsın; **carlı:** fakir; **canığa:** canına; **tiyse:** dokunsa; **teniğe:** tenine; **çibin:** sinek; **çıdamağan:** tahammül edemiyen; **san:** uzuv, organ, bedenin her hangi bir parçası.

Ayhan Tuğcugil'in «Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi Uygulama» yazı dizisine gelecek sayımızdan itibaren devam edeceğiz. Töre

ZAMAN

İster genç veya yaşlı, ister herhangi bir meslek sahibi veya çizen bir sanatkâr olalım, zaman'a hükmetmesini bilmeliyiz. Yapacağımız iş ne olursa olsun önce atacağımız ilk adımı belirlemeli, daha doğrusu o adımın nasıl atılması gerektiğini önceden iyice düşünmeli, doğru karar vermeliyiz.

Yapmak fiili, bilmek ve düşünmek'ten sonra gelir. Neyin ne olduğunu bilmeden, nereye varacağını düşünmeden bir işe kalkışmak hatâdır.

Delikanlı çağımızda, hayatın daha başında bile olsak, boşa harcayacak zamanımız, bir tek gün veya saatimiz, hattâ ân'ımız olmamalı! İnsan, sonra öğreniyor, gençken değer biçemediğimiz, o yüzden de sebîl ettiğimiz pek çok şey vardır.. biri de zaman! İleriye bakınca, yüzyıl sürecek, hiç bitmiyecek gibi gelir veya öyle sanırız. O yaşlarda, upuzun günleriyle, haftalar, aylar.. yıllarıyla, her işin üstesinden gelmeğe yetecek, tükenmek bilmeyen bir ömürdür bizim için zaman...

Pek uzun sandığımız hayat, halbuki bir günboyu kadardır. Koca Yûnus'un söylediklerini, yaş kırka, elliye gelip dayandı mı anlarız:

Geldi geçti ömrüm benim,
Şol göz açıp yummuş gibi.

O, bitip tükenmek bilmeyen ömrün, göz açıp yummuş gibi geçiverdiğini söyliyenlerin bir bildiği olmalı. Hakîkatın bu çilekeş ama bilge kişileri bu sözleriyle bize, zaman'a hükmetmemiz gerektiğini anlatıyor ve hatırlatıyorlar.

Eğer, öncesini ve sonrasını düşünerek ve bilerek hareket ediyorsanız.. eğer, bir ülküye adamışsanız kendinizi, inançla çalışıyorsanız; hayat, bir günboyu kadardır: kısa.. verimli. Üstelik, mukaddestir böyle geçen zaman.

Ancak, iman edenler için ömür, göz açıp yummuşcasına kısadır ve ancak bir ülküye baş koyan ve inananlar katında zaman mukaddes.. çalışmak, bir mânâda ibadet etmektir.

Son yüzyıl da dahil, dün ve bugün, başımıza ne geldiyse, ne geliyorsa, zaman'a lâyık olduğu değeri ve yeri veremediğimiz için geldi.

KAVAKLAR VE SALKIM SÖĞÜTLER

İstanbul Ankara yolunun, galiba İstanbul'a yakın bir yerlerinde, tren hattının biraz ötesinde acaip bir manzara ile karşılaştım. Bir dizi kavakla, bir dizi salkım söğüdü karşı karşıya dikmişler. Ama nasıl karşı karşıya! Dalları yerlerde sürünen her salkım söğüdün önüne bir kavak. Ki mağrur ve dik göğe doğru boy vermiş!

Her iki ağacı da ayrı ayrı pek çok sevmeme rağmen, şu manzara beni dehşetli etkiledi. Ürktüm ve rahatsız oldum. Çünkü karşımda, birbirlerinden pek az bir mesafe ile duran iki ayrı cins ağaç, tam anlamıyla «bir bütünü» teşkil ediyordu. Dik duran ve eğilen. Evet, bir bütündü bu, başı sonu ve ayrıntıları ile tamamlanmış bir olay.

Acaba kavaklar yaratılmasaydı, salkım söğütlere ihtiyaç duyulmayacak mıydı?

Yoksa salkım söğütler **var diye mi,** kavakların burnu bunca havada?

İnsan, kâinatın küçük çapta bir örneği. Yaratılış tek, Yaratan gibi.

Peki bu hakikat, «söğüt insan»la, «kavak insan»ı mazur gösterir mi?

Söğüdün eğilmesi, dallarını yerlerde sürümesi, ağacın tabiatı icabı. Öyle yaratılmış, yer çekimine kaptırmış dallarını, yaprak yaprak ağlamakta, yahut yalvarmakta. Güzel ve zarif ama, ne çare, salıvermiş kendini. Başkası gelmez elinden!

Oysa, hele ilk sabahın buğulu dakikalarında, kavaklar göğe doğru uzanmış dururlarken, bana hep; bu ağaç yalnız, dik ve mağrur, Allah'dan gayri kimsesi yok. gibi gelir. Onun yaradılışında «eğilmek» yoktur, sığındığı tek Allah'tır ve şüphesiz «Gökten alıp, yere» vermektedir.

Kavakların, karşılarında eğilen salkım söğütlere de ihtiyacı yoktur.

Ama kâinatın küçük çapta bir örneği de olsa, asırlardır bozulmuş, yozlaş-

mış insanlar âleminde, «kavaklar»ın, «salkım söğütler»e ihtiyacı yok mu?.. Var, hem nasıl! Şöyle bir düşünüyorum «kavak insanlar»ı, kimi diktatörlerdir. Kimi politikacılar, kimi mevkî sahibi insanlar, hattâ bazan **şişirilmiş** sanatçılar, düşünürler bazen de çok varlıklı kişiler. İşte bütün bu zevatın «söğüt insanlar»a ihtiyaçları vardır. Sırf yerlerinde tutunabilmek ve burunlarını havada muhafaza edebilmek için. Destek!. Kavak insanlar, söğüt insanlar sayesinde **beslenirler.**

Beslenmeği hem manevî, hem maddî plânda düşünüyorum. Böyle düşününce, söğüt insan da varlığını yani yaşama imkânını, kavak insana borçlanmakta. Karşılıklı ve muntazam işleyen dişliler gibi. Kendilerince iyi bir ahenk kurmuşlar.

Aslında ne bu muntazam işleme, ne ihtiyaç, ne de ahenk; bu iki tip insanı mazur göstermez. Çünkü kavaklık ve söğütlük insanların tabiatı, yaratılışları icabı olmasa gerek. İnsanın doğuştan getirdiklerini, **mizacı** elbet inkâr etmiyorum. Ancak kişinin kavaklaşması veya söğütleşmesi, yıllar geçtikçe biçimlenen bir vakıa.

İnsan, karakterini biçimlendirmek te hür bırakılmış, seçim onun.. Aile içi münasebetleri, sokağın tesirini, türlü eğitimi ve öğretimi de ele alırsak, bana göre, hiç mazur görülmeyecek olanlar söğütleşmiş insanlardır. İddiam odur ki; bu etek öpücüler, bu beli bükükler, bu şak şakçı «aman beyefendiciğim»ler olmasa, cemiyetin belâsı kavak insanlar azalacak, belki nesilleri tükenecek.

O ne güzel bir cemiyet olurdu.

Acaba, diye düşünüyorum; şu ağaçları karşı karşıya diken şakacı kişinin maksadı, sırf insanlar âlemine bir acı tebessüm yollamak mıydı?

Her kimse, ona selâm olsun.

KÜLTÜR VE DİL

M. HALİSTİN KUKUL

Değişik zamanlarda, gazete ve dergilerde kültür ile dil arasındaki münasebetlerden bahseden yazıları okuyoruz. Türkiye'miz, içinde bulunduğumuz gelişme çağında, inanıyorum ki her alanda yeni ilerlemelerin sahnesi olacaktır. Amma, bu ilerlemenin hızı bizce mechûl. Şunun için mechûl diyoruz: İlerlemede alınan değerler farklı ve bu değerlere eğiliş şekli ayrı. Halbuki, Türk Milleti olarak, hepimizin esas alacağı şaşmaz ve devirlerden süzülüp gelen; bu gün olduğu gibi yarın da kendini koruyabilecek değerleri vardır. Ziya Gökalp'in «Millî» olarak vasıflandırdığı «Kültür»dür bu. Kültür, Prof. Mümtaz Turhan'a göre «Toplumların maddî ve manevî kıymetlerinden teşekkül eder. Bu maddî ve manevî kıymetler yine Prof. Turhan'a göre : «her nevi bilgi, alâkalar, itiyatlar, davranışlar, görüş ve zihniyettir». O halde, toplumların (biz burara gelişigüzel bir toplumu değil, milleti kasdediyoruz) bünyelerinde mevcut olan maddî ve manevî ortaklık (diğer bir reyişle asgarî müşterekllik) o toplumun kültürüdür. Buysa, birkaç yıllık bir anlaşmanın neticesi değil bilâkis yüzyılların pekiştirdiği ortak ülkülerin mahsulüdür.

Ortak ülkü, aynı zamanda ortak külrürün kendisidir. Bunun en güzel misâllerini zamanımızda istiklâllerine kavuşan milletlerde görürüz. İstiklâlerine yeni kavuşan bu milletler daha evvelce de mevcuttu. Ancak, ortak ülkü ve ortak kültür, zincirini kırma fonksiyonunu şimdi yapabilmiştir. Bağımsızlıklarını ilân edemeyen kültürler korundukları sürece, mutlak surette—amma zamanı bilinmeyen bir tarihte—bu fonksiyonlarını yerine getireceklerdir.

Durmadan değişen dünya şartları, durmadan değişen ve gelişen ve adına «kültür alış verişi» denilen «işlem»in süratle uygulanmasına rağmen bu saydığımız hususlar hiçbir zaman değişmeyecektir. Esasen, kültürün yayılması işlemi sadece millî kültürün savunmasıdır yânî müdafaaya çekilmesidir. Zira, yapılan yaygın propogandalar vasıtasıyla millî kültürler bozulmaya uğrarlar, zedelenirler. Bozulan, zedelenen millî kültür ortak duyguları ortadan kaldırmak için bir basamak olur, fakat bu millî kültür, milletlerarası bir durum alamaz. Çünki, alabilmesi için her şeyden önce bir başka millî kültüre müdahale etmek zorunda kalır bu da savunmadaki başka bir millî kültürle çarpışmak demek olur ki ortaya maddî güçlerin çıkmasına yol açar. Nitekim, Kıbrıs'da süratle uygulanılmaya başlanan Rum kültür baskısı, Türk Kültürünün silâha sarılmasına ve kendini savunmasına ve bu günkü duruma sebep olmuştur. Altı asır dünya hakimiyetini elinde bulunduran Osmanlı İmparatorluğu bile—böyle bir baskı usuru olarak kültürü kullanmadığı halde—değişik kültürler bu gün birer devlet olarak yirminci asırda sahnededir.

Biz, dil meselesini, kültür meselemizin ayrılmaz en önemli unsuru olarak görüyoruz. Bunun sebebi ise, dilin, ait olduğu toplum üzerindeki manevî fonksiyonundandır. Dil, her iki fonksiyonu da yapar. Toplumun maddî ve manevî durumu üzerindeki etkisini, dil kendine sahip olunduğu sürece devam ettirir. Kendisi bozulan ve yokolan dil, toplumunu zaten kaybeder. Bunun yanında, belirtmesi gereken bir diğer husus da şudur: Aynı anlamı verdikleri hâlde iki ayrı milletin kullandığı bir kelime, o milletlerin nazarında başka başka özelliklere sahip olabilir. insanın başka başka düşüncelere sevkedebilir.

O halde, biz, kültür'e dilsiz bakamayız. Dilin olmadığı yerde, kültür aramak beyhude olur. Çünki ortada maddî ve manevî ortak değer aracı yoktur. Dil, kültürün ortak değer aracıdır. Dil'siz kültürün varlığından bahsedilemez. Nasıl ki canlılar susuz, havasız, topraksız, güneşsiz yaşayamazlarsa kültür de dil olmadan yaşayamaz değil, doğamaz bile.

Prof. Dr. Mehmet Kaplan: «Türkiye'nin en mühim kültür dâvası, hiç şüphesiz, dil dâvasıdır.» diyor ve şöyle devam ediyor: «O, bütün dâvaların başında gelir. Onu haletmedikçe, kültürle alâkalı diğer meseleleri hal etmeye imkân yoktur. Çünkü düşünce ve duyguları nesilden nesile, insandan insana nakletme vasıtası olan dil, her türlü kültür faaliyetinin temelini teşkil eder. İnsanoğlu, dil vasıtasıyla, dile dayanarak düşünür; dil vasıtasıyla bilgi edinir; millî ve ictimaî tesanüt dille olur.» (Nesillerin Ruhu)

Bu duruma göre, dil, şimdiki zaman değildir. Dil'in kökü geçmiştedir. Hiç yok yere kesilen bir kök icabında ağacı kurutur. Kendiliğinden sararan yaprak elbette zamanı gelince düşecektir. Ama bu yaprağı daha gür bir yaprak büyüteceğim iddiasıyla koparmak daha zarar verebilir.

Yukarıda söylediğimiz husus elbette ağacı kedi haline bırakalım demek değildir. Kendi haline bırakılan ağacın kökünü değil, her tarafını zararlılar kemirir. Bize, kendiliğinden düşen yapraklardan ağacı temizlemek ve zararlılardan ağacı korumak için uygun ilâçları kullanmak düşer. Bunu sağladıktan sonra, yeni filizlerin yetişmesi ve yeni yaprakların açması için gayret sarfetmek.

AK TOLGALI BEYLERBEYİ NEREDE ?

M. ÇAĞATAY ÖZDEMİR

Batı âleminde «Türklük» mefhumu üzerinde evvelden beri varolan menfî mülahazalar bugün de kalkmış değildir. Geçtiğimiz asırlarda Avrupalı'nın kafasına nakşolunan «Türk korkusu» bugün de varlığını sürdürmektedir, ama bir farkla: Dün yaptırım gücü muazzam bir siyasî kuvvettik, bugün ise, yaptırım gücü sıfır olan, Alman cemiyeti'nin içinde kültürel bir belâ ve aşılması zor bir azınlık şeklinde tezahür etmekteyiz. Hristiyanlık âlemi, Avrupa'da çalışan işçilerimizin perişan hallerini yakından gördükçe, artık yavaş yavaş «Türk korkusu»nu atmaya başlamışlardır. Onların nazarında Türk; kara saçlı, kavruk tenli, asık çehreli, bodur yapılı Türk, makina gürültüleri arasında hayatını törpüleye törpüleye gittikçe sosyal hayattan uzaklaşan, kültürü kıt, dünyası 30 metre karelik bir odanın dışına taşmayan, basit bir kişidir artık..

Yabancı işçi çocuklarının «sosyal muhtevayı haiz saatli bir bomba» olduğunu efkar—ı umumiyeye duyuran bir dergi, Türkler hakkında şu hükmü veriyor: «Eskiden Viyana önlerinde Polonya Kralı Jan Sobieski'ni yardımıyla önlenenler, şimdi öyle yakındalar ki.. Türkler artık Viyana önlerinde değillerr. Onlar Viyana'nın içinde, Berlin, Brüksel, Bonn, Stuttgart ve Lodra'nın içindeler artık. Onlar, şaha kalkmış at üzerindeki Sultan olmaktan ziyade, Almanya tarafından işleri bitirilmiş zavallı Anadolu köylüleri olarak görünüyorlar» (1) Kibarcası, aylık kazancı 1000—1500 «Doyçe Mark» olan modern köleler topluluğuyuz artık.

Bundan daha acısı düşünülebilir mi? Koskoca bir millletin düşürüldüğü bu tuzak kimlerin eseri acaba? Viyana önlerinden, Viyana içlerine düşmekte kimlerin payı var acaba?

Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik
Bin atlı, o gün dev gibi bir orduyu yendik

Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İleri
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kaafilelerle

Şimşek gibi bir semte atıldık yedi koldan,
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan

diyen merhûm Yahya Kemal, bugünleri görseydi, tüyleri ürperirdi muhakkak. Belki de, bu mısralar yerine başka mısralar yazardı. O ulvî gayeden uzak, binlerce, yüzbinlerce Türk evlâdı, bugün beysiz başsız Tuna üzerinden kafile kafile akarak, buralarda hebâ olup gidiyorlar.

Resmî istatistikleri tetkik ettiğimizde, Türklerin en baş sırayı işgal ettiğini görmekteyiz. 1967'de Almanya'da bulunan Türkler'in sayısı 172.000 olmasına rağmen, 1978'de bu sayının 1.165.100'e yükseldiğini müşahede etmekteyiz. (2) «Şu anda aşağı yukarı 4 milyon yabancı Federal Almanya'da yaşamaktadır. Bunlar, toplam nüfusun % 6'sından fazlasını teşkil etmektedir. Bunların 1 milyonu çocuktur. Bu çocukların aşağı yukarı yarısı 6 yaşın altında bulunmaktadır. Yabancı işçi sayısının en ucunda 1 milyon 165.000 rakamıyla Türkler bulunmaktadır. Bunu takiben Yugoslavlar 610.000, İtalyanlar 572.000, Yunanlılar 305.000 ve İspanyollar 188.500 civarındadır. Bu 5 millet, aşağı yukarı yabancı nüfusun 3/4 nü teşkil etmektedir.» (3)

Sayıları, yanlarına getirdikleri ve burada doğan çocuklarıyla beraber en uç noktada bulunan Türkler'in, azalmaktan ziyade artış gösteren eğilimlerine bir de kültür ve sosyal problemler katılınca, vaziyet Almanlar için büsbütün korkutucu olmaya başlamıştır. Bunun neticesi olarak, bazı eyaletler, yabancı işçi çocuklarının kolaylıkla Alman tebaasına geçmelerini sağlayacak kanun teklifini hazırlık safhasına koymuşlardır.

Almanların, yabancı işçi çocuklarının kolaylıkla Alman tebaasına geçmelerini sağlayacak kanun teklifini gündeme getirmeleriyle birlikte, yeni bir durum değerlendirmesi yapmanın mecburiyeti gün ışığına çıkmış bulunmaktadır. Alman yetkili makamları, her ne kadar böyle bir kanun teklifinin insanî bir amaç taşıdığını öne sürseler de, aslında kanunun ruhu, Alman cemiyetinde kangrenleşmeye doğru giden «yabancılar meselesi'nin gençlik bölümü»nü şekilen halletme esasına dayanmaktadır. Almanları, «Böyle bir kanunu niçin çıkarıyorsunuz?» diye suçlamak yerinde olmaz. Cemiyetinin rahat ve huzurunu teminde kararlı bulunan her devlet aynısını yapmak mecburiyetindedir.

Yabancı işçi çocuklarının, tabiî bu arada Türk işçi çocuklarının da, Alman tebaasına geçmeleri elbette Federal Almanya'ya birşeyler kazandıracaktır; ama öte yandan «Türkiye'ye neler kaybettirecektir?» sorusuna gerçekçi ve aklî bir cevap vermek, ilk başta devleti idare edenlerin vazifesi arasında gelmektedir. Bugüne kadar, devlet idarecilerinden bu konuda açık ve tatminkâr bir cevabın alınamamış olması, meselenin halihazırdaki Türk hükümetince önemsenmediğini göstermektedir. Nitekim, Türk çocuklarının Alman tabiiyetine kolaylıkla geçebilmelerini sağlayacak kanunun tek taraflı bir tabiiyet değiştirme esasına dayandırılacağı açık seçik beyan edildiği halde, bu konuda kendilerinden görüş beyanı istenen bazı politikacıların meseleye fersah ferah uzakta bulunduklarını kendi dilleriyle ispatlamaları, gerçekten üzücü olmuştur. **Hele MSP Genel Sekreteri'nin şu ifadesi vurdumduymazlığın tam bir örneğidir: «Konuyu sadece ku-**

laktan dolma haberlerle duyduk. Tam olarak bilmediğim için bir şey söyleyemeyeceğim. Şu günlerde seçim çalışmalarının yoğunluğu nedeniyle de bu konu üzerinde parti olarak araştırma yapmamız mümkün değil». (4)

Öte yandan **CHP Genel Sekreteri Üstündağ**, konu tek taraflı tabiiyet değiştirme meselesi olduğu halde, **«Konu çift uyruklu meselesidir. Yurt dışında çalışanların başka bir uyruğa geçmeleri kolaylaştırılmalıdır.»** diyerek meseleden bihaber olduğunu ikrar etmiştir. **AP Genel Sekreteri Nuri Bayar** da aynı hatânın içine düşerek: **«Yurtdışında çalışan işçilerimize Türkiye'de iş garantisi versek, kendileri bir saat bile gurbette kalmaz»** teziyle hareket etmektedir. Halbuki söz konusu kanunun şümûlü sadece 18 yaşını doldıran çocuklarla ilgilidir. 30'una 40'ına dayanmış işçiler bunun dışındadır. **MHP Genel Başkan Yardımcısı Sadi Somuncuoğlu ise, meseleye değişik bir açıdan bakarak, yurtdışında uygulanan eğitimin temelden sakat olduğunu ve gençlerimizin Almanlaştırılmasının hazmedilmez bir felaket doğuracağını söyleyerek, hiç olmazsa yüreklere su serpmiştir.**

KANUNUN GEREKÇESİ

Yukarıda da ifade edildiği gibi, Federal Almanya, bu kanunu çıkarmakla, bir yandan iktisadî menfaat sağlamayı düşünmekte, diğer yandan Alman cemiyetii rahatsız eden «yabancılar **güruhunu kültürel bütünleştirme** «Integration» vasıtasıyla, kendine benzeyen insanlar topluluğu haline getirmeyi amaçlamaktadır. İki kültürlü bir dünyanın içinde doğup büyüyen yabancı işçi çocukları çevrenin ve eksik eğitimin getirdiği menfî şartların içinde yoğrula yoğrula, ne mensubu olduğu millletine dair hususiyetler taşıyabilmektedirler, ne de içinde yaşamaya mecbur edildikleri cemiyetin davranış normlarını tam anlamıyla benimseyebilmektedirler. Şahsiyet parçalanması ve cemiyetten kaçışa doğru giden bir gelişim, bu yabancı gençlerin istikbalilerine doğrudan doğruya tesir etmektedir. Bu erime ve çöküş, Avrupa Hristiyanlık kültürüyle hiç bir ortak değeri bulunmayan Türkler'de daha hızlı olmaktadır. Sokakta ve karanlık işlerin çevrildiği mahallerde vaktini geçiren Türk çocukları, sosyal kontroldan azade bulundukları için, hem kendisi, hem ailesi, hem de içinde yaşadığı cemiyetle çatışma durumuna düşmektedir. Yabancı işçi çocuklarının sınıflarda takılmalarının gerçek sebebi, bu iki kültürlü dünyanın içinde bulunmalarıdır.

Alman makamlarının, kanunun şümûlüne sadece 18 yaşını dolduran gençleri almalarındaki maksat gayet açıktır. Artık yaşları 30 ila 50 arasında oynayan, posası çıkmak üzere olan işçiler eninde sonunda, ekonomik faaliyetin dışında kalacaklardır. Kimisi vatanına dönecektir, kimisi de emekli olacaktır. Alman ekonomisinin gerektiğinde ihtiyaç duyduğu yabancı işçileri tekrar yurtdışından getirtmesi, ekonomiyi büyük bir külfetin içine sokacaktır. Oysa elde mevcut bulunan fakat tam olarak işlenmemiş bir hazine vardır. Bu hazine, çeşitli sosyo—kültürel tedbirler vasıtasıyla tamamen Almanya'nın istifadesine sunulabilir. Almanca'ya ana dilinden daha iyi bilen, meslekî yeterlilik kazanmış, artık anavatanında değil de, Almanya'da yaşamayı kafasına koymuş bulunan bu yabancılara neden yüz çevrilsin ki...

Alman makamlarının meseleye bu açıdan baktıkları gün gibi aşikârdır. Kendi vatandaşını kaybetmek istemeyen, bu konuda millî menfaatlerini ön plânda tutmak isteyen her devlet, elbette bu girişimin destekleyicisi olmayacaktır. Çünkü

ana vatanıyla maddî ve manevî temasını kesen her kişinin, içinde yaşadığı cemiyetin isteklerine göre rotasını çizmek zorunda kalacağı sosyolojik bir gerçekliktir. Hele tabiîyet değiştirme, sırf maddî endişelerle yapılırsa, o takdirde bu hareketi yapan kişi, içinde yaşayacağı cemiyetin kopmaz bir parçası olacaktır.

Pekâlâ, bu durum karşısında biz ne yapacağız? —

Eskiden ilim adamları, sık sık yurt dışına akın yapan «kaliteli beyinler»in memleketimize verdiği büyük zararlardan bahsederlerdi. Şimdi ise, öyle görünüyor ki bu meselenin nazikliğini gören kalemler, «kalıcı işçi göçü»nün memleketimize vereceği zararlardan bahsetmeğe başlayacaklar. İşin en acı tarafı ise, böyle bir **göç ve tebaalaşma**, Türkiye'ye hem maddî hem de manevî bir zarar getirecektir. Sayıları yarım milyona yaklaşan çocuklarımızı, böyle bir girdabın içine salıvermekle akıllıca bir iş yaptıklarını zannedenler, er de olsa geç de olsa, yaptıkları hareketin millî bir ihanet olduğunu mutlaka göreceklerdir. Halihazırdaki gençlik kesimini kaybedilmiş olarak farzetsek bile, arkadan gelecek nesli bari kurtarmanın, acil ve tesirli tedbirlerini almanın uyanıklığı ve kararlılığı içinde bulunmamızın şart olduğunu artık anlamalıyız.

Hiç kimse iddia edemez ki, yurt dışında çalışan işçilerimizin «çocuklarımızın ileride Alman tebaasına geçeceklerini hesaba katarak buralara geldik. Asıl maksadımız para kazanmak değil, çocuklarımızın Alman tebaasına geçmelerini sağlamaktır» niyetiyle geldiklerini ileri sürebilsin. Bu mümkün değil. Türk çocuklarını böyle bir tercihin içine sokan zihniyet geçmiş iktidarların hatasından doğmaktadır. Türk hükûmetleri eğer millî bir politika uygulayabilselerdi, Türk Milleti'nin öz menfaatlerini en ön plânda tutan milliyetçi bir eğitim sistemi içinde yarım milyon Türk çocuğunu, yüksek öğrenimini tamamlamış, vatanına âşık pırlantalar halinde millî kalkınmamız katmak mümkün olabilirdi. Oysa ki şimdi yarım milyon Türk çocuğu demek, yarının yarım milyon, Almancayı bilir, şu veya bu işten anlar, kalifiye işçisi demektir. Bu bir vakıadır. Hiç kimse inkâr edemez. **Bu gençleri, kalkınma** hamlemize dönük bir politikaya dayanan milliyetçi bir eğitim mekanizmasının usta ellerinde yetiştirdiğimiz takdirde, hem bu gençlerin yüzü gülecek, hem de memleket kalkınmasına bir ferahlık gelecektir. Genç neslin, hele muasır bir eğitimle yetiştirilmiş milliyetçi bir neslin, devletin temel taşı olabileceklerinin idraki içinde bulunanların bu meseleye net bir çözüm tarzı getirmeleri, millî varlığımızın lekelenmemesi açısından elzem görünmektedir.

Bu çocuklar bizim çocuklarımızdır. Yarınları kuracak olanlar, onlardır. Onları kurtarmamız, onlara şerefli bir millete mensub olduğumuzu hatırlatmamız millî bir vecibedir.

---

(1) **Kontraste Sayı 2/79**

(2) **Statistisches Bundesamt** Wiesbaden, 30.9.1978

(3) Förderung deutscher und ausländisher Kinder im Elementarbireich, IFP **Haziran 1979**

(4) Tercüman Gazetesi, 27 Eylül 1979, Almanya baskısı.

ŞAİR SERSERÎ'NİN AGOP EFENDİYE MERSİYESİ

Seyyâh-ı Fâkir
Evliya Çelebi

Bir zamanlar şâir Serserî, zevcesi Rahvan Karı ilen, el ele, kolkola, birbirIerüne yanık şiirIer söyIeyûben **KavatIı Dere** nam mahalde geşt ü güzar eyIer iken, (1) buraya konmuş bir aşiret görüb ol cânibe azimet eyledüler.

Serserı, ilk tesadüf eyledüğü kabile mensubuna, **«Bre siz kimIersüz? Nice aşiretsüz? Kanden gelüb kande gider. süz?»** deyu sual eyledü. Ol âdem dahi heman, **«Varub reisimizi çağırayım, anın ile konuş»** diyerek anın kurbünden fariğ oldu. (2) Ba'dehu, reislerü gelüb, Serserinün annacına durdu. Aydur: **«Bu kabileye Kurumî kabilesi dirler. Ben dahi anların reisiyim. İsmim'e Agop dirIer. İçimiz dışımız cümle kara olduğundan Kurumî kabilesi deyu benamdur. (3) Ya siz kimsüz?»** Serseri aydur: **«Bize şair Serseri dirler. Bu avret dahi sevgili zevcem Rahvan Karıdur.»** Bu muarefeden sonra, Agob reis anları çadırına götürdü, misâfir eyledü, izaz—ikrâmda bulundu. Serserî kabile efradının bir özge lisan tekellüm ettüğünü fehmeyleyicek, Agob Reise, **«Ya Agob Reis, sizin kabile efradı bir hoş lisan konuşur. Bu lisan nice lisandur degil bana»** dedükte, Agob Reis şöyle cevab virdi: **«Ey nûr—ı aynım Serserî, bu lisân Kurumîcedür. Bizim öz li-**

sanımızdur. Ben ziyâde lisanlar dahi bilürüm. Sizinle kendü lisanınız üzre sohbet eyledüm.

Serserî, Kıbtîceden Sanskritçeye dek cümle eksantrik lisanlara hevesi olan bir şair olduğu için Kurumîceye dahi şevki düşüb ol lisanı ta'lime karar virdü. Agob Reise dönüb, **«Ey ciğer pârem, ben ve zevcem Rahvan Karı sizden ve sizin lisanınızdan ziyade hazzitmişüz. Ger bu lisanı bize öğretürsen anın ile Rahvan hatunuma ve anın pisiklerine, dahi göger-cinlere, dahi devrimlere şiirler yazarım.»** deyu talepte bulundu. Zaten agob Reisin maksudu kendü lisanın âleme neşretmek olduğundan, bu talebi memnûniyet ile kabul eyledü.

Serserî ile Rahvan Karı nice yıllar Agob Reise tilmiz (4) oldular, Kurumiceyi mükemmelen öğrenüb, **İkilgeçler, DörtIengeçler, Ağlancaklar, DinIencekler** yazdılar. Muhabbetlerü ziyâdelenüb, can—siğer kuzu sarması oldular. Müştereken Kurumiceyi gIeme neşretmek için gayret sarfettüler. Bu lisan ile **«Yır yırlayub, bitik yazan»** yazmanlara, bozmanlara noduI virdiler. GönüIlerinü hoş eyledüler.

Yevmün minel eyyam, (5) Serserîye haber geldü kim, **«Agob mürd olmuştur»** Serserinin teessürden dizlerünün bağı çözülüb, çeşm-i yemini takır takır seğirmeğe başladu. Tembelizyon âyinesinde nutuk irâd iderken, gözü seğirmesün deyu içtüğü müsekkin şurublar dahi fâide virmedü. Rahvan Karıyı çağırub, **«İmdi bana ilham gelecek, tiz beni bir odaya kilitle»** didi. Emri yerüne getürülüb, mezkur odada dideleründen eşk-i kurumî akıtarak, Kurumîce ile kadîm dostu Agob Reise, şol mersiyeyi yazdı:

— Kelimeler —

(1) Gezip **tozarken**
(2) Uzaklaştı, ayrıldı
(3) Ünlüdür
(4) Talebe
(5) Günlerden bir gün

AĞLANCAK

Eyvah Agop öldü mü?
Sorguları bildi mi?
Bağnaz aymaz güldü mü?
Kurumlular ağlasın!

Bunlu günüm bekledi,
Derdime derd ekledi,
Şehlâ gözüm tikledi,
Kanlı yaşım çağlasın!

Gömüt kazsın kazmanlar
Hep ırlasın uzmanlar
Dilmaçlarla yazmanlar,
Birbirini yağlasın!

Torba takın hamayıl,
Bakmayın mayıl mayıl.
Câhid ile Ismayıl,
Yeni Agop sağlasın!

Yaslı yaslı kargalar,
Ağaçları ırgalar,
Tapınakda Yorgalar,
Yüreklerin dağlasın!

Çelenk tutup yüz çeri,
Kutsasınlar bu eri,
Rahvan ile Serserî,
Karaları bağlasın!

DAĞLARDA BİR YAĞMUR SONRASI

YAĞMUR TUNALI

İlk Tirad Bulutlar Üzerinde

En güzel şiirleri senin için söyleyecektim. Bütün şarkıları susturup, senin âhenginde birleşmelerini öğütleyecek; dünyâları, insanları, herşeyi tutup en alıcı tarafından sarsacaktım. Bilsinler istiyordum seni. Hakikatin varlık sebebimdi: Bağırmalıydım. «Ey Yaratılmışlar.» diye başlayıp güzelliğinde noktalamam lâzımdı. Söylemezsem, şu susuz vâdi, hep böyle boynu bükük kalacaktı. ...

Hakikatı, mikrofonların ulaşamayacağı bir ses kudretinde haykırdığım zaman bir tüy hafifliğinde uçuyordum. Varsın, bir duyan olmasındı. Bir anlayan, bir hisseden olmasındı. Varsın, bir aksi sadâ bile gelmesindi. sesime. Bir başımaydım ve vardım. Yapayalnızdım, âşıktım, mes'ut özleyişlerin kucağındaydım. Kır çiçekleri benim için, tanımadığım renklerle yamaçlar benim içindi. Akışında, kuşların şarkısına sâzendelik ettiğini bildiğim pınarlar benim içindi. Ve hiçbir şeyi boşuna sevmediğimi iman derecesinde anladım.

Baharın okşayan ellerinde bir kuşum şimdi, uçarım gayri. Aransam bulunmam, gözlere görünmem ve kimselerce bilinmem gayri. Rüzgârın uğultusu, çiçeklerin sevinç çığlıkları ve dağların en tâze elbiselerinde, bayramımı tebrik eden haller gördüm. Ağaran ömrüme uzak yakın yolları öpüşürken gördüm. Gördüğümü anladım ve kimselere söylemedim. Hebâ etmedim güzeli, sırları sinemde büyüttüm.. Üzülmem gayri.

Ara Söz: Sayıklama

Üzülmek üstüne duktüğüm yaşlarda bugün, şuh kahkahalarla yüzenler var. Bağımda bir «pist» kurmuşum; bir takım «eller», acayip tam tam'larla tepinirler. Orada, bana rağmen yaşar, bana rağmen var alurlar. Çâresiz, üzülmeden edemem, üzülürüm.

Bu kopamadığım gerçek, beni yaka paça sürükler, Kızılay'da bulurum kendimi. Panzerler, askerler, polisler, kindar bakışlar altında yürüyemem. Derinden bir «ağıt» boğazımda düğümlenir: Ağlayamam. Her yutkunuşumda, bu düğümle karşı karşıya gelirim. Bu azâba soğuk terlemeler karışır. Hiçbir hekimin elinde devâ bulamam. yırtlağımı yumruklayan bu düğümle kendim savaşırım.

Neye, niçin, ne zaman üzülmez insan? diyorum. Şu sokak başında gördüğüm çotuk niçin ağlıyordu? Sevinç mi, üzüntü mü? Ya, şu kaldırım taşlarında sendeleyerek yürüyen genç kız? Koltuğunun altındaki kadın mecmuası, kendine oldukça güzel giden krem rengi eteği, en becerikli kuaför elinden çıkmış saçlarıyla, bu kızı hüzünlendiren şey neydi?

Bilmeliyim ki, hüzün de neşe gibi bizim içindir. Kaçtığımız yere kadar kovalanırız. Ferdîdir, içtimâîdir, her ne çeşit ve ne tarzda olursa olsun, bizimledir.

Bilmeliyim ki, Kızılay, bir gerçektir ve bu gerçeğin hançeri, yüreğîme saplanmıştır. (Kızılay rumuzunda şıp! şıp! kanımı akıtan gerçek; yenmek zorunda olduğum gerçek, susma! Feleğn yüreği sende atıyorsa durma! Söyle sözünü! Sen bana oklarını fırlattıkça diriyim; sen beni yaraladıkça, üzdükçe, hırpaladıkça varım! Susma, susma ki: «Gece gündüze lâzım, sen de bana lâzımsın!»)

Ellerim şakaklarımda. Görüyorsun, düşünüyorum. «düşünmek yıpranmaktır.» diye kestirip atan bendim. Düşünmeyi bir torbaya kapatıp, kiraz ağacına asan bendim. Meğer, kulak memelerimi sıkıştıran cenderenin adıymış düşünmek. Kulaklarımı kessem, âsâbımın merkezinde sinyaller yanacak, biliyorum. Ve düşünüyorum: «Düşünmek, toparlanmaktır.»

Tirad: Dağlarda

Yüreğim kıpır kıpır: Dağlardayım. Üstümde, ismini bilmediğim kuşlar uçuyorlar. Bir kaya parçası ayaklarımın altında kayıyor ve bir değil, bir çok çiçek bu sertliğin kahkahasında ölümü tadıyor.

Bastığım her toprak parçası canlıdır, biliyorum. Bunu bilmemek olmaz dağlarda. Her an ayaklarımın altından bir su fışkırabilir. Bir çiçeğin, nemli zeminiaşarak doğduğunu ve bana gülümsediğini görebilîrîm. Mantarlar, yağmur sonrası olmasa da çıkabilir. Ve buralarda papatyalar, türlü renkleriyle, fal değil, bitmez tükenmez temizliği söylerler. Dağların gönlünü haykırmak, her yerde, her zaman onlara düşer.

Bir kaya başındayım. Rüzgâr, açık bağrımı, dağınık saçlarımı okşuyor. Verdiği sarhoşlukta, uyanışa dâvet var. Ve dilinde bir türkü var: Ne gecesi,, ne kündüzü belli. Bu türküyü duymasaydım, bu toprağı sevemezdim; sendeki ince hüzne gönlümü koyup, dağlarda salamazdım. Sen ki; dağların çocuğuydun. Bir sözdün, bir sükuttun, birbakıştın. Bir sevdâ idin sen ve bir yoldun yürüdüğüm. Bilmeden düştüğüm, bilerek sevdiğim br yol. Ve bir güldün sen.

Ufuklar, «Buraya doğru!» diye bir ses verdiğinde, ben, o yola vurmuştum kendimi. Ufkum dâveti arzu doluydu. Bir akşamdı, bir geceydi, bir seherdi ufuklar. Aramak işimdi. Sayısız ufukta gönül gezdirdim. Varıp gördüğüm şey, uzayan bir boşluktu. Ve yollar, bitip tükenmeyen yollar, baştan ayağa dikendi. Kanatmadık vücut köşesi bırakmadılar bende. Yanan yüreğim, bu kanlarda serinledi. Ve ben, bu dikenleri «Gülüm!» niyetine sevdim; «Sen» diye sevdim. Gülün peşindeyim ve o dikenlerdeyim şimdi.

Bir kaya başında durup, uzaklara bakmanın ne demek olduğunu, ancak, sevenler bilir, bir de şâirler. Nedir görülen? Bir sis bulutu mu? Kap-

kara ormanların ötesinde biten bir gökyüzü mü? Yemyeşil örtü üzerinde nazlı nazlı ürperen kır çiçekleri mi bomboş zirveler mi? Hayır. Ötesi var onun. Çıplak gözün göremediği, her gönlün eremediği bir güzellik var. Dağlar var peşpeşe, burun buruna, nefes nefese, koyun koyuna, dudak dudağa. Ve bir ses var, gizlice hüküm süren. Bu ses, benim sesimdir: Duyuyor musun?

Bir beş Ocak'ta değilim ben; Ben, bir Arif Hoca değilim. Lâkin, onun söylediği sıradağlar'dayım. Haykırıyorum:

«Dağlar, dağlar, sıradağlar!
Ne zaman doğuracaksınız?»

Bir vatan semâsında bu bitmeyen akısları, her zerrenin rûhuna kazdım. Hep bir ağızdan sesleniyoruz:

«Dağlar, dağlar, sıradağlar,
Sizi ellere peşkeş çekeceklerin
Suçunu, ne zaman
Yüzüne vuracaksınız?»
Duyuyor musun?

Sık ağaçlar içinde bu ormanda; çıplak tepelerde, gün görmüşlüğü çağrışan kayalarda biz varız. Ceylânlar, namluları tanımaz buralarda. Alabildiğine hür uçuşan, isimsiz kuşların gagalarında biz varız. Bir türkü var dillernde: Duyuyor musun?

Sırma saçlarına bir türkü yaksam, dağlar, ebediyyen onu söylerdi. İnan ki, bu kudreti içimde buluyorum. Boşaldıkça doluyorum, sevdikçe seviyorum, içtikçe susuyorum, duydukça düşünüyorum. Ve.. işte söylüyorum. Duyuyor musun?

Kocamış dağların dert dinlemekte, sır saklamakta hünerleri vardır. Fakat. Gün gelir, bir gönül dolusu sorular, volkan olur. Ardından dağlar bir musibetin bin nasihat üstünlüğünü görürler. Şâirin yüreği göğsüne yaslanıp, doyasıya ağlar. Hıçkırırken sorar:

«Dağlar, dağlar, sıradağlar!
Ne zaman doğuracaksınız?»

Son Tirad'a İlâve

Gülümsün! Hep bunu söylemiş, hep bunu bilip, bunu bildirmemiş miydim?

Fakat Gülüm..

Bıkıp usanmadan seni gürleyen hangi gönül çağlayanı kaybolmuş? Yağmurlar, sebebsiz mi yağıyor, bu dağlar, sabah—akşam boşuna mı ağlıyor?

Bir ses var. Bir ses var: —şükür— duyuyorum.

ÜLKÜM

Bacımın ak pak yaşmağında
Garip anamın dualarında
Gök yüzündeki ay ile yıldızda
Seni aradım seni buldum

Akan suyun sırıltısında
Öten serçenin sesinde
Ağlayan çocuğun göz yaşında
Seni aradım seni buldum

Esen rüzgârın yönünde
Tüten bacanın dumanında
Işık dolu dünyamda
Seni aradım seni buldum

ESRA GÜNEŞ

VUR BE GARDAŞ

Vur be gardaş küfrün kalesine
İman dolu göğsünle set çek önüne
Vursana bre dinimize karşı gelenlere
Senin iradenle kurtulacaktır Türkiye

x

Ülküler yeni akınlar gerektirir
Deli gönül ise durmaz seğirtir
Vatanı için can verenler şehittir
Vur bre gardaş, bu bayrak senindir

x

Sen Türk oğlu Türk'sün
Bu dâvânın ülkücü neferisin
At ki naranı.. yer gök inlesin
Vur ki kâfire, imana gelsin

x

Mefkûremiz nizam-ı âlem ülküsü
Dillerdedir Bozkurt türküsü
Allah tekbirleri ile geliyor ülkücü
Ancak bizler kurtarırız esir Türk'ü.

CELÂL HASTAN
Tarım Ceza Evi/NİĞDE

ANADOLU'M

Temâşa ettim Anadolu'mu
Ağrı'dan, Erciyes ve Uludağ'dan
Ecdadımın ruhlarını gördüm
Hem sevinçli, hem kederli...
Kurak. Çiçeklerin rengi uçmuş
Ve.. buna rağmen/Bal yapmakta arılar
Mert'e nâ-mert'e şıfa ve sıhat vermek için
Dolaşıp orman orman, vadi vadi.. ,
Bal yapmakta arılar.

Arıları sevmeyen eşhas
Boş durmuyor, mülevves iş yapıyor
Yaptığı ile öğünüp/Cihana caka satıyor.

Mülevves eşhas!
Cevval arıların, en güçlülerini
Topluyor, toplatıyor..
Zindan-ı kovana doldurıyor.
Ve üstelik güveleri ile saldırıyor.
Arılar arı oldukları için
Çiçek aramakta / Zindan-ı kovanda
Hem aradığını bulmakta az ve öz de olsa,
Nefis, leziz, şifalı balını yapıyor,
Mert'e, Nâ-mert'e izaz ikrâm ediyor,
Arılığın şânı bu olduğundan.

Anadolu'mun semalarını kapladı büyük bulut
Rahmeti kimya ile yüklü
Ha yağdı, ha yağacak.

Anadolu'mun kurak topraklarına
Rahmet-i yağmur bekleyen Anadolu'm.
Yeniden yeşerip,/Çiçekler açacak
Ve arılar yeniden/Çiçekleri gezecek.

Ve arılar yeniden çiçekleri gezecek.
Tekrar seyredeceğim Anadolu'mu
Memnun, mutlu ve gururlu
Ağrı'dan, Erciyas ve Uludağ'dan

ARİF BAĞCIOĞLU
Bolu/Yarı Açık Ceza Evi

TÖRE'NİN YENİ BİR HİZMETİ

TÖRE KİTAPLIĞI

Sayın Okuyucularımız

TÖRE Dergisi ve Töre — Devlet Yayınevi, okuyucuya doğrudan kitap satışı yapmadığı ve bu yolda reklâmda bulunmadığı halde bize sürekli kitap siparişi gelmekteydi. Bu müracaatlara şimdiye kadar tatmin edici cevap veremedik. Ayrıca, kitapların kitapçıdan alınması, millîyetçi eserlerin vitrine çıkması ve camiamız dışında da okunmasını temin ettiği için bu yoldan kaçındık. Ancak, bazı bölgelerde millîyetçi kitapları satan kitapçıların bulunmaması ve millîyetçi dağıtım teşkilâtlarının sol terör yüzünden bazı bölgelere giremeyişleri bize gelen siparişleri arttırmıştır. Bu yüzden, TÖRE'nin iki yaprağı TÖRE KİTAPLIĞI'na ait olacaktır. Bu iki sayfada, o ay bizden temin edebileceğiniz kitapların bir listesini bulacaksınız. İstediğiniz eserleri şu şekilde temin edebilirsiniz:

1) Kitap isimlerinin yanındaki parantez içine hangi kitaptan kaç adet istediğinizi yazınız. Sayfanın sonundaki çerçeve içinde verilen bölümü doldurunuz. Broşürü «P. K. 211 Kızılay, Ankara» adresine postalayınız.

2) Yurt içinden istiyorsanız kitapların bedelini TÖRE'nin 71978 numaralı posta çeki hesabına herhangi bir PTT merkezinden gönderiniz. Yurtdışından istenen kitapların Türkiye İş Bankası Ankara Gaziosmanpaşa Şubesi 72 numaralı hesabına havale ediniz. Havalenin kitap için olduğunu havale kağıdına açıkça yazınız.

3) Havalenin elimize geçtiği tarihte kitaplarınız postalanacaktır.

4) Ödemeli gönderme yapılmayacaktır.

5) 1000 TL.'nin üstündeki siparişlere % 10 tenzilât yapılır.

6) Yalnız TÖRE'nin son sayısındaki TÖRE KİTAPLIĞI sayfasını kullanınız. Eski sayfalardaki kitapları bir kısmı tükenmiş olabilir. TÖRE KİTAPLIĞI sayfasındaki listede yer almayan kitapları istemeyiniz.

7) Dış ülkelerden yapılacak siparişlerde kitapların Türkiye fiyatlarına % 50 zam yapılması ve havalenin banka hesabına gönderilmesi gerekmektedir.

YENİ KİTAPLAR — YENİ BASKILAR

Adet	Kitabın Adı :	Yazarı :	Fiyatı
(X)	Türkiye'de Ruhçu ve Maddeci Görüşün Mücadelesi	Dr. S. Hayri Bolay	70
(X)	Tarihî Hakikatler (2. cilt takım)	İsmail Hâmî Danişmend	500
( )	Mesele (6. Baskı)	Dündar Taşer	80
( )	Azap Toprakları (9. Baskı)	Emine Işınsu	55
( )	Tutsak (6. Baskı)	Emine Işınsu	45
( )	Vur Emri (5. Baskı)	Abdurrahim Karakoç	70
( )	Bozkurtlar (12. Baskı)	Atsız	100
(X)	Köse Kadı (2. Baskı)	Bahaeddin Özkişi	60
( )	Sovyet Rus Stratejisi ve Türkiye (2. Baskı) 2 cilt takım	Taha Akyol	160
	FİKİR ESERLERİ		
( )	Dokuz Işık ve Türkiye	Alparslan Türkeş	35
( )	Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi —Teori—	Ayhan Tuğcugil	35
(X)	Türk Tarihi (6. ciltlik takım)	Dr. Rıza Nur	375
(X)	Başımıza Gelenler (3. cilt takım)	Mehmet Arif	60
(X)	Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları	Ord. Prof. Sadri Maksudî Arsal	35
(X)	Türk Kültürü ve Milliyetçilik	Prof. Dr. Erol Güngör	45
(X)	İktisadi Doktrinler Tarihi	Burhan Ulutan	175
(X)	Envarül **Aşıkın** (3. cilt takım)	Ahmet Bican	60
(X)	Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu	David Kushner	100
(X)	Umudun Tükenişi	Kurtul Altuğ	150
(X)	Yarın Diye Birşey Yoktur	Tarık Buğra	55
(X)	Gençliğim Eyvah	Tarık Buğra	100
(X)	Mevlâna Celâleddin Rumi	Prof. R. A. Nicholson	20
( )	Milliyetçilik Ülkücülük Aydınlar	Doç. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu	60
( )	Milliyetçi Eğitim Sistemi	Doç. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu	30
(X)	Türk Milliyetçiliği ve Karşı İdeolojiler	Abdulhadi Toplu	35
(X)	Faşizm	Marsel Ussan	25
(X)	Millî Eğitimde Haçlı Seferleri (2. cilt takım)	Cezmi Kırımlıoğlu	100
( )	Suçlamalar — Irkçılık	Galip Erdem	40
( )	Türklerin Manevî Gücü	Claude Farrere	20
( )	İslâm Medeniyeti	Will Durant	20
( )	Esir Ortaasya	E. E. Bacon	20
(X)	27 Mayıs Yargılanıyor (2. cilt takım)	Nazlı Ilıcak	150
(X)	İstihdam Faiz ve Para—Genel Teorisi	J. M. Keynes	150
(X)	Millet ve Milliyetçilik	Mehmed Niyazi	40
( )	Osmanlıca—Türkçe—Uydurmaca	Peyami Safa	50
( )	Sanat — Edebiyat — Tenkid	Peyami Safa	60
( )	Din — İnkılâp — İrtica	Peyami Safa	45

Adet	Kitabın Adı	Yazarı	Fiyatı
( )	Kadın — Aşk — Aile	Peyami Safa	45
( )	Eğitim — Gençlik — Üniversite	Peyami Safa	50
( )	20. Asır — Avrupa ve Biz	Peyami Safa	50
( )	Beyin Yıkama ve İkna Metodları	J. A. C. Mrown	45
( )	Dündar Taşer'in Büyük Türkiye'si	Z. N.	15
(X)	Boğaziçi'nde Tarih	Samiha Ayverdi	80 X
(X)	İstanbul Geceleri	Samiha Ayverdi	60 X
(X)	Mektuplar Makaleler	Yahya Kemal	75 X
(X)	Aziz İstanbul	Yahya Kemal	50 X
(X)	Felsefi Doktrinler Sözlüğü	S. Hayri Bolay	55 X
(X)	Cevdet Paşa'nın Cemiyet ve Devlet Görüşü	Dr. Ümit Meriç	30 X
(X)	Dönmeler ve Dönmelik Tarihi	Abdurrahman Küçük	100 X
(X)	Çocukluğum, Gençliğim, Siyasî ve Edebî Hâtıralarım	Yahya Kemal	50 X
(X)	Siyasî Hikâyeler	Yahya Kemal	40 X
			540 —
	EDEBÎ ESERLER		
( )	Yeni Bir Dünya	Necmettin Hacıeminoğlu	35
( )	Kutlu Töre	Alper Aksoy	50
(X)	Zincir	Hasan Kayıhan	45 —
(X)	Yoklar	Hasan Kayıhan	45 —
(X)	Uyanmak	Hasan Kayıhan	35 —
(X)	Alparslan (Oyun)	Fahri Sağlam	20
(X)	Büyük Köprü (Oyun)	Remzi Özçelik	20
(X)	Aşk ve Zafer	Halide Nusret Zorlutuna	35 —
(X)	İbiş'in Rüyası	Tarık Buğra	40
(X)	Firavun İmanı	Tarık Buğra	50 290
( )	Küçük Ağa	Tarık Buğra	100
( )	Kilit	M. Necati Sepetçioğlu	50
( )	Kapı	M. Necati Sepetçioğlu	60
( )	Konak	M. Necati Sepetçioğlu	50
( )	Çatı	M. Necati Sepetçioğlu	60
( )	Bu Atlı Geçide Gider	M. Necati Sepetçioğlu	50
(X)	Varolmak Kavgası	M. Niyazi Özdemir	75 —
(X)	Sanatçı Dostlarım	Mehmet Çınarlı	40
(X)	Söylemek Yaraşır	Mehmet Çınarlı	20
(X)	Fetva Yokuşu	Durali Yılmaz	30
(X)	Sokakta	Bahaddin Özkişi	30 19
( )	Deli Kurt	Atsız	30
( )	Mahşer	Peyami Safa	50
( )	Şimşek	Peyami Safa	50
( )	Bir Akşamdı	Peyami Safa	50
( )	Yalnızız	Peyami Safa	60
( )	Sözde Kızlar	Peyami Safa	25
( )	Fatih — Harbiye	Peyami Safa	25
( )	Biz İnsanlar	Peyami Safa	60
( )	Matmazel Noralya'nın Koltuğu	Peyami Safa	55

Adet	Kitabın Adı :	Yazarı :	Fiyatı
( )	Dokuzuncu Hariciye Koğuşu	Peyami Safa	25
( )	Kökler ve Dallar (Şiir	Arif Nihat Asya	40
( )	Ses ve Toprak (Şiir)	Arif Nihat Asya	40
( )	Fatihler Ölmez ve Takvimler (Şiir)	Arif Nihat Asya	35
( )	Rubaiyat'ı Arif I	Arif Nihat Asya	40
( )	Rubaiyat'ı Arif II	Arif Nihat Asya	50
( )	Aramak ve Söyleyememek	Arif Nihat Asya	50
( )	Kanatlarını Arayanlar	Arif Nihat Asya	40
( )	Ayın Aynasında	Arif Nihat Asya	50
( )	Kubbeler	Arif Nihat Asya	50
(X)	Fahim Bey ve Biz (1)	A. Şinasi Hisar	45
(X)	Çamlıcadaki Eniştemiz (2)	A. Şinasi Hisar	50
(X)	Boğaziçi Mektupları (3)	A. Şinasi Hisar	45
(X)	Boğaziçi Yalıları (4)	A. Şinasi Hisar	35
(X)	Geçmiz Zaman Fıkraları (5)	A. Şinasi Hisar	50
(X)	A. Haşim — Y. Kemal'e Veda (6)	A. Şinasi Hisar	50
( )	Zor	Sevinç Çokum	40
( )	Makine	Sevinç Çokum	35
( )	Bizim Diyar	Sevinç Çokum	60
( )	Kendi Gök Kubbemiz (Şiir)	Yahya Kemal	50
( )	Eski Şi'rin Rüzgârıyle	Yahya Kemal	30
( )	Rubailer	Yahya Kemal	50
( )	Bitmemiş Şiirler	Yahya Kemal	30
( )	İbrahim Efendi Konağı	Samiha Ayverdi	60
( )	Kamyon	Tahir Kutsi	35
			665

3685

Adı, Soyadı : .....

Adresi : .....

.....

İşaretlediğim kitapların bedeli olan ..... TL'yi (posta çeki hesabına) (banka hesabına — yanlış olanı karalayınız — gönderdim. Havale elinize geçtikten sonra kitapların tarafıma postalanmasını rica ederim.

MERKEZ :

Ankara Cad. Nu : 46 Basın İş Hanı
Sirkeci — İSTANBUL
Tel : 27 65 11
PK. 1065 — İSTANBUL
Posta Çeki : 87513

BÜROLAR

İÇ ANADOLU BÜROSU :
Ziya Gökalp Caddesi 37/B Kızılay — ANKARA
Tel : 18 05 42 — 25 11 50
Posta Çeki : 87620

EGE BÜROSU :
Kestelli Cad. Başdurak Han Nu : 7/129
Tel : 14 66 95 Kemeraltı — İZMİR

AKDENİZ ve GÜNEY - DOĞU ANADOLU BÜROSU :
Adliye Arkası Eski Sigorta Hastahanesi
Tel : 23356 Nu : 69 — ADANA

KARADENİZ BÜROSU .
19 Mayıs Mah. Talimhane Cad. Nu : 23
Tel : 2105 SAMSUN

DOĞU ANADOLU BÜROSU :
Orduevi Karşısı Belediye Dükkânları
Tel : 3257 Nu : 19 — ERZURUM

KIBRIS TEMSİLCİLİĞİ :
Türk Kültür Kooperatifi LTD.
35, Mahmutpaşa Sk.
Lefkoşa — KIBRIS

AVRUPA DAĞITIM MERKEZİ :
Türkischer Kültür Verein
(Türk Kültür Ocağı)
5 Köln 1
Christoph Str. 14
Tel : 022/21 33 36 W. DEUTSCHLAND

FETİH CEMİYETİ YAYINLARI

Yahya Kemal'in Eserleri:

Nesirler:

MEKTUPLAR—MAKALELER
AZİZ İSTANBUL, (3. baskı)
EĞİL DAĞLAR (3. baskı)
(İstiklâl Harbi Yazıları)
SİYASİ HİKAYELER (2. baskı)
SİYASİ VE EDEBİ PORTRELER (2. baskı)

EDEBİYATA DAİR
Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi HATIRALARIM
TARİH MUSAHABELERİ

Diğer Eserler :

EVSAF-I İSTANBUL, Lâtifi
Haz.: Nermin Suner (Pekin)
TARİH—İ EBÜL— FETH,
Tursun bey—Haz.: Metron Tulum
İSTANBUL VAKIFLAR TAHRİR DEFTERİ, Ömer Lütfi Barkan — Ekrem Hakkı Ayverdi
KONSTANTİNİYYE MUHASARASI RUZNAMESİ, Barbara Nicola (2. baskı)
ŞAİR TABİBLER,
Dr. Behçet Kurdoğlu
YAHYA KEMAL'İN HATIRALARI,
Nihat Sami Banarlı
KAYSERİLİ MEHMED AĞA,
Muzaffer Erdoğan
18. Asırda İSTANBUL,
P. Ğ. İnciciyan, (2, baskı)
FATİH'İN HAYATI VE FETİH TAKVİMİ,
FETİHTEN SONRA İSTANBUL,
İstanbul Fâtih, Fetih ve Fatih Devri hakkında Yazılmış Kitaplar
BİBLİYOGRAFYASI
İsmet Binark—Nejat Sefercioğlu

Ey
Türk !
Üstte
Gök
Çökmedikçe
Altta
Yer
Delinmedikçe
Senin
İlini
ve
Töreni
Kim
Bozabilir ?

KASIM : 1979

SAYI : 102

FİYATI 15 LİRA

BİMAŞ
MATBAACILIK Ltd. Şti.
Tel : 29 24 08
ANKARA — 1979

Basım Tarihi : 13.11.1979